

TAAI

MAGAZINE

**Begrijp je
het echt als je
het niet kunt
verwoorden?**

Taalvaardige
studenten,
taalbewuste
docenten en
taalrijke modules

Inhoud

ONDERWERPEN

Leeswijzer	3
Taalvisie	5
Studenten aan het woord	24
Advies voor taalontwikkellend lesgeven (TOL)	26
Didactisch coachen	30
Onderzoekers in beeld	33
Participatie	37
Veldverkenning	43
Doorwerking	45
Profielen: Deze HR-docenten volgen ook een master	48
Professioneel profiel en reflectie	50
Feedback	56
Ethische verantwoording	58

UITKOMSTEN ONDERZOEK PAO

Pagina 8 t/m 23

1. Aanleiding & doel onderzoek
2. Oriëntatie en systeemexploratie
3. Resultaten: uitkomsten en producten
4. Conclusies
5. Reflectie

ONDERZOEK

COLUMNS

Kim van Eijssen	7
Lisanne Luchtenborg-Versluis	29
Alinda Gerbrandy	34
Miranda Jansson	36
Annika Lunenburg	42
Edith van Gameren	49

Naam: Paul Krijger

Functie: Docent bij de
Hogeschool Rotterdam,
opleiding Accountancy

Studentnummer: 1100262

Datum: 15 mei 2026

Opleiding: Master Taalbewust
Leren

Cursuscode: MTLEVLO1X

COLOFON

Redactie

Paul Krijger

Fotografie

Randy Middendorp
Darice de Cuba
Paul Krijger
en anderen

Vormgeving

André Krijger

Leeswijzer

Competentie / omschrijving	Terug te vinden in dit magazine
1. Bevordert binnen de school of onderwijsinstelling de taalontwikkeling en het leren van leerlingen of studenten door gebruik te maken van een kennisbasis van actuele, bruikbare en betrouwbare kennis over taalontwikkeling, meertaligheid, taaldidactiek en taalonderwijsbeleid.	Advies voor TOL – onderbouwing van taalbewust leren en vaktaalontwikkeling. Uitkomsten onderzoek – analyse van taalontwikkeling en taalgebruik van studenten. Professioneel profiel – visie op taalgericht vakonderwijs en diepgaand leren.
2. Zet zich in voor een inclusief taalonderwijsbeleid dat bijdraagt aan schoolsucces en maatschappelijk succes van alle leerlingen en studenten.	Studenten aan het woord – belang van veiligheid en samen leren spreken. Advies voor TOL – hoge verwachtingen en gelijke kansen. Column Miranda Jansson – laat zien hoe binnen het team gewerkt wordt aan een inclusieve taalgerichte onderwijspraktijk waarin interactie, veiligheid en taalontwikkeling bijdragen aan studiesucces.
3. Je stelt de kwaliteit van eigen taalonderwijs, dat van anderen en het taalbeleid van de onderwijsinstelling methodisch vast en verbetert dit door participatief actieonderzoek.	Uitkomsten onderzoek – analyse van taalbewust leren, interpretatie van onderzoeksdata en voorstellen voor verbetering van onderwijs en taalbeleid.
4. Je begeleidt een PAO-team bij onderzoeksprojecten over taalbewust leren in de school of onderwijsorganisatie, werkt mee in de uitvoering en komt samen met het PAO-team tot gedragen oplossingen.	Uitkomsten onderzoek – samenwerking met collega's en studenten binnen het actieonderzoek. Onderzoekers in beeld – gezamenlijke ontwikkeling van taalbewust leren.
5. Je beïnvloedt het taalbeleid en begeleidt collega's en andere belanghebbenden in de daarmee samenhangende veranderingen om taal te integreren in het onderwijsprogramma.	Advies voor TOL (manifest), Professioneel profiel en Column Miranda Jansson – visie op taalbewust leren, het stimuleren van taalgericht vakonderwijs binnen de opleiding en samenwerking met collega's rondom onderwijsontwikkeling.
6. Je inspireert vakgenoten buiten de eigen werkcontext en deelt opgedane kennis en ervaring.	Doorwerking – beschrijving van kennisdeling buiten de eigen opleiding, waaronder een interview in Profielen en het delen van inzichten via het netwerk van de HSN. Daarnaast laten de Columns en het Manifest zien hoe praktijkervaringen, onderzoeksinzichten en visie op taalbewust leren toegankelijk worden gemaakt voor een bredere doelgroep.
7. Je toont je een rolmodel in het reflecteren op de eigen ontwikkeling en professionele identiteit en stimuleert anderen hetzelfde te doen.	Professioneel profiel – reflectie op mijn ontwikkeling als docent, onderzoeker en kartrekker van taalbewust leren. Doorwerking – laat zien hoe ik anderen actief meeneem in deze professionele ontwikkeling door kennisdeling, samenwerking en externe verspreiding van inzichten.

Voorwoord

Wat heb je aan kennis als je die niet kunt verwoorden? Hoofdredacteur van Profielen en historicus Edith van Gameren ligt er soms wakker van — en laat in haar column zien waarom die zorg allesbehalve overdreven is.

Met gepaste trots neem ik je mee in mijn onderzoek naar taalontwikkeland lesgeven, maar minstens zo belangrijk: in wat we daarvan terugzien in de praktijk. Waar literatuur en onderzoek richting geven, laten ervaringen van docenten, studenten en experts uit het werkveld zien hoe taalbewust onderwijs zich daadwerkelijk uit in de klas en in de beroepspraktijk.

Centraal in mijn magazine staat het participatief actieonderzoek, dat ik samen met collega's het afgelopen jaar heb uitgevoerd binnen de Hogeschool Rotterdam bij de opleiding Accountancy, gericht op vaktaalverwerving bij eerstejaars studenten. Dit onderzoek vormt de inhoudelijke basis voor de inzichten die hier worden gedeeld.

Wie zich verdiept in vaktaal, merkt al snel dat het om meer gaat dan woorden alleen. Gaat vaktaal over het beheersen van begrippen, of vooral over het kunnen overbrengen van betekenis? En als dat laatste zo is, wat vraagt dat dan van ons onderwijs? Moeten we vasthouden aan lezen en schrijven, of juist meer ruimte bieden aan andere vormen zoals spreken, visualiseren en uitleggen? En hoe ontwikkelen studenten eigenlijk hun woordenschat: door teksten te lezen of juist door taal actief te gebruiken? Deze vragen krijgen in dit magazine verschillende antwoorden - of soms juist nog geen. In de verhalen die volgen, laten docenten, studenten en professionals uit het werkveld zien hoe zij zoeken naar manieren om kennis over te brengen, elkaar te begrijpen en studenten tot denken en spreken te krijgen.

Soms zit dat in een goed gesprek, soms in een andere vorm van uitleg of juist in het herkennen dat iets nog niet lukt.

Waar onderzoek en dataverzameling vooral de belangrijke, maar ook wat droge feiten laten zien, wil ik met de columns juist een stem geven aan de praktijk: voor bevestiging, nieuwe inzichten of verdere verdieping. Ze laten zien hoe herkenbaar het is dat studenten iets wel begrijpen, maar moeite hebben om het onder woorden te brengen. Hoe een vraag van de docent het verschil kan maken of juist de ruimte om te oefenen en fouten te maken. En hoe in het werkveld duidelijk wordt dat niet alleen wat je weet telt, maar vooral hoe je dat overbrengt.

Wat deze verhalen met elkaar gemeen hebben, is dat taalvaardigheid een doorslaggevende rol speelt — in begrip, in communicatie en uiteindelijk in de impact die iemand kan maken.

Graag nodig ik je uit om verder te lezen, jezelf in deze verhalen te herkennen en vooral: te blijven experimenteren met hoe taal jouw lessen elke dag een stukje mooier kunnen maken.

Veel leesplezier!

Paul Krijger

Taalvisie

“In onze opleiding draait het niet alleen om het behalen van een diploma, maar om het vermogen van studenten om straks als professional en als mens stevig in de praktijk te staan.”

Bij het vak Management Accounting is een van de leerdoelen dat studenten kunnen bepalen of een investering acceptabel is. Tijdens mijn lessen merkte ik dat studenten de netto-contante-waarde (NCW) keurig konden berekenen. Wat echter ontbrak, was de duiding: het uitleggen van de berekening, het interpreteren van de uitkomst en het geven van een onderbouwd, klantgericht advies. Hier liepen ze vast. Mijn conclusie? Dit is geen rekenprobleem, maar nog onvoldoende vaktaalbeheersing.

Een belangrijk doel van onze opleiding is om studenten te ontwikkelen tot taalvaardige professionals die hun kennis effectief kunnen toepassen in de beroepspraktijk. Dat vraagt om meer dan alleen vakinhoudelijke kennis: het vraagt om het vermogen die kennis goed te kunnen verwoorden.

Toen ik begon aan de Master Taalbewust Leren, beseftte ik nog niet hoe groot de impact van taalbeheersing is op het leerproces. Voor mij was taal vooral identiteit: wie je bent en hoe je verbinding maakt. In mijn lessen beschouwde ik taal als een middel om de vakinhoud over te brengen; belangrijk, maar iets wat er simpelweg bij hoorde. Ik herkende wel dat de spreektaal en woordenschat van veel studenten ver afstaan van de taal in ons lesmateriaal en soms ook van de taal die wij als docenten gebruiken. Taal is niet

alleen belangrijk voor leren en werken, maar ook voor meedoen in de samenleving. Goede taalvaardigheid stelt mensen in staat om zichzelf duidelijk uit te drukken, meningen te vormen en te delen en om deel te nemen aan gesprekken. Wie zich verbaal sterk kan uitdrukken, heeft meer kansen op werk, opleiding en actieve deelname aan maatschappelijke processen. Taal is daarmee een belangrijke sleutel tot gelijke kansen en sociale inclusie (Van den Bergh & Rijlaarsdam, 2016). Door taalbewust les te geven creëer ik een veilige ruimte waarin studenten durven te oefenen, struikelen en groeien. Wat ik daarin ook steeds duidelijker zie, is dat taalbewust onderwijs niet alleen helpt om te communiceren, maar ook om beter te begrijpen. Studenten begrijpen iets vaak al, maar kunnen het nog niet goed verwoorden. Door hen actief te laten praten, uitleggen en betekenis te geven aan wat zij doen, verdiept dat begrip zichtbaar. Dit herken ik ook in de interviews met studenten: zij geven aan dat opdrachten pas echt duidelijk worden wanneer zij erover kunnen praten en uitleggen wat zij bedoelen. Voor mij bevestigt dit dat het actief gebruiken van vaktaal geen bijzaak is, maar juist een voorwaarde voor diepgaand leren.

‘In onze klas wordt elke student taalvaardig en elke docent taalbewust.’

Mijn visie is verdiept door het besef dat taalontwikkelen (TOL) direct bijdraagt aan inclusiviteit en studiesucces. Dit geldt in het bijzonder voor studenten met een mbo-achtergrond of een meertalige achtergrond (Borst, 2023), wat een belangrijk kenmerk is van ons onderwijs in Rotterdam. Het is mijn overtuiging dat we met taalrijk onderwijs de kans op ongelijkheid verkleinen en onze studenten nog beter voorbereiden op de volgende stap in hun carrière.

Na bijna twee jaar onderzoek en intervisie is mijn beeld verrijkt. Taalontwikkelen (TOL) richt zich op het versterken van de aansluiting tussen vakinhoud en taalvaardigheid. Het vertrekpunt voor TOL komt vanuit de visie van Gibbons (2002) die mijn denken heeft beïnvloed: taal en leren zijn onlosmakelijk verbonden. Leren is een sociale aangelegenheid en gebeurt juist door taal: in gesprekken, in het schrijven van analyses en in het kritisch lezen van teksten. Deze taalvaardigheid ontwikkelt zich echter niet vanzelf; veel oefenen en een goede begeleiding zijn essentieel. Zoals Vanbuel (2017) benadrukt, moet er in elke les aandacht zijn voor lezen, schrijven en spreken. Dit stimuleert actief taalgebruik en draagt bij aan een diep vakinhoudelijk begrip. Taal is hiermee dus ook de verantwoordelijkheid van de vakdocent.

Hoe maken we ons onderwijs taalbewuster?

Ik geloof hierbij in een aanpak per module, waarbij we samen onderzoekend werken en leren. Te beginnen met het koppelen van taaldoelen aan vakdoelen. Wat heel erg goed zou werken binnen onze opleiding, zijn de drie pijlers van taalgericht vakonderwijs volgens Hajer & Meestringa (2021). Als docent geef je context, zorg je voor interactie en bied je taalsteun bij lastige begrippen, terwijl je studenten volop ruimte biedt voor ‘taalproductie’. Wat mij bijzonder aanspreekt in hoe Voerman & Faber (2022) dit beschrijven, is dat de didactiek hierbij uitgaat van hoge verwachtingen, gerichte feedback en een veilige leeromgeving waarin studenten volop kunnen oefenen met hun nieuwe professionele woordenschat, fouten mogen maken en zich uitspreken.

Doorpakken

Juist nu moeten we doorpakken. We zien in onderzoek en in de praktijk dat de taalvaardigheid van jongeren onder druk staat, terwijl AI het steeds verleidelijker maakt om taalproductie uit te besteden. Maar kennis effectief toepassen in de beroepspraktijk begint bij het zelf kunnen formuleren en redeneren.

Dat leidt voor mij tot een duidelijke ambitie: elke student taalvaardiger, elke docent bewuster van taal en modules waarin taal een vanzelfsprekend onderdeel is van het leren.

En als we het dan toch over spelling hebben, laten we dan kiezen: van passief naar **passie voor taal**. Want pas als je het kunt verwoorden, begrijp je het echt.

COLUMN

Kim van Eijnden

Projectleider bij de landelijke redactie van de politie

‘Het allerbelangrijkste vind ik dat de boodschap over blijft komen, dat we elkaar blijven begrijpen.’

Miss

Prima

Isg

Gwn

Nee

Ik wil niks van Axe

Probeer ik op mijn werk altijd het beste uit onze redacteuren te halen, hier moet ik het privé mee doen. Reacties van mijn 13-jarige zoon op vragen die ik via Whatsapp stel.

Waar we op bij de landelijke socials van de politie met mooie taal en beeld dat raakt streven naar het zo goed mogelijk overbrengen van onze boodschap, zie ik thuis een andere trend. Korte antwoorden, afkortingen. Niet heel sociaal, wel duidelijk.

‘Haal deze alinea naar boven dan neem je de volgers meteen mee in je verhaal, anders haken ze af’, is mijn feedback vaak als ik een interview redigeer. ‘Hou het in de tegenwoordige tijd dan lijkt het net of de lezer ook in dat moment is.’

En het werkt; Insta Politie staat op het punt om de honderdduizend volgers aan te tikken. Maar hoe ontwikkelen de statistieken naarmate de generatie van mijn zoon ouder wordt? Bye bye lange teksten? We spreken nu ook teksten in, zodat er alleen maar geluisterd hoeft te worden en niet gelezen. Zowel fijn voor de Gen Alpha's als voor de Boomers. En we maakten de sprong naar TikTok. Alles om die jongere doelgroep te bereiken. Minder tekst, meer video.

Is dat erg? Dat tekst plaats maakt voor beeld? Miss. Maar het allerbelangrijkste vind ik dat de boodschap over blijft komen, dat we elkaar blijven begrijpen. Dat vraagt om inlevings- en aanpassingsvermogen. Iets waar ze in het huidige onderwijssysteem ook nog wat stappen in mogen zetten, maar dat lieve kinderen is weer een ander verhaal.

*‘We onderzochten niet
of taal belangrijk is,
maar hoe we taalbewust
onderwijs effectief
vormgeven.’*

*‘Taalontwikkellend
lesgeven vraagt om
bewust didactisch
handelen van
vakdocenten.’*

UITKOMSTEN ONDERZOEK (PAO)

*‘Samen onderzoekend
werken creëerde
eigenaarschap
in plaats van
weerstand.’*

*‘Schrijven wordt
geoefend, spreken
blijft spannend.’*

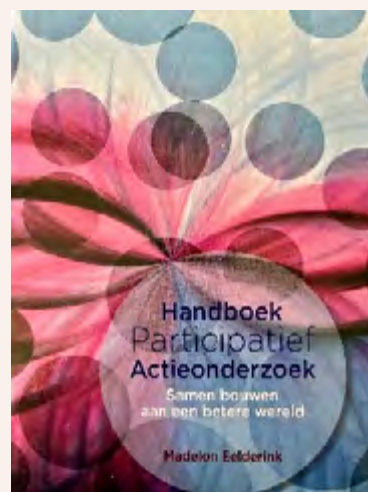
*‘Mondelinge
taalproductie vraagt
om veiligheid,
tijd en gerichte
ondersteuning.’*

1. Aanleiding & doel onderzoek

Binnen de opleiding Accountancy leiden we studenten op tot professionals die hun vakinhoudelijke kennis moeten kunnen toepassen in een complexe beroepspraktijk. Daarbij speelt taal een grotere rol dan vaak wordt verondersteld. Vakinhoud begrijpen is één ding; deze inhoud kunnen verwoorden, uitleggen en vertalen naar een professioneel advies of toe kunnen passen in een klantgesprek is minstens zo essentieel.

Vanuit die overtuiging heb ik samen met het PAO-team een participatief actieonderzoek (PAO) uitgevoerd binnen de opleiding Accountancy aan de Hogeschool Rotterdam. Dit onderzoek maakt deel uit van de Master Taalbewust Leren. Het doel van dit praktijkgerichte onderzoek was tweeledig: enerzijds wilden we onderzoeken welke didactische aanpak studenten het meest effectief ondersteunt bij het verwerven en toepassen van vaktaal, anderzijds wilden we collega-docenten ondersteunen bij het taalbewuster vormgeven van hun lessen. Het PAO-team bestond uit Miranda Jansson (hoofddocent), Alinda Gebrandy (docent Nederlands) en mijzelf als vakdocent. Voor deze eerste onderzoekscyclus sloten de docenten van de module Administratieve Organisatie aan.

Actieonderzoek is volgens Eelderink (2021) geen theoretische exercitie, maar een gezamenlijke zoektocht naar verbetering, waarin onderzoek en verandering onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Die gedachte vormde het vertrekpunt van dit traject.

De centrale onderzoeksvraag luidde:

Welke didactische aanpak ondersteunt studenten in de opleiding Accountancy het meest effectief bij het verwerven en toepassen van vaktaal in het kader van taalontwikkelen lesgeven (TOL)?

2. Oriëntatie en systeemexploratie

Taalsteun

Interactie

Context

Taalontwikkeland lesgeven als uitgangspunt

Onze oriëntatie startte bij een gedeelde visie: taal en leren zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Leren gebeurt door taal — in gesprekken, in schrijven, in interactie en in het gezamenlijk construeren van betekenis. Daarmee is taal niet alleen een verantwoordelijkheid van taaldocenten, maar nadrukkelijk ook van vakdocenten.

Het concept taalontwikkeland lesgeven (TOL) bood hiervoor een stevig theoretisch kader. Hajer en Meestringa (2021) beschrijven drie pijlers die richtinggevend zijn voor deze didactiek: taalsteun, interactie en context. Deze pijlers vormden het handelingskader voor ons onderzoek, waarbij we in de lessen bewust werkten met taalsteun, interactie en context. Daarbij is expliciet gewerkt vanuit hoge verwachtingen, gerichte feedback en didactisch

Binnen de opleiding Accountancy is het primaire doel om studenten te ontwikkelen tot taalvaardige professionals die hun kennis effectief kunnen toepassen in de beroepspraktijk. Taal en leren zijn hierbij onlosmakelijk met elkaar verbonden

3 pijlers TOL

Feedback en hoge verwachtingen

Inclusiviteit

Taalproductie in elke les

HOOFDVRAAG Welke didactische aanpak ondersteunt studenten in de opleiding Accountancy het meest effectief bij het verwerven en toepassen van vaktaal in het kader van taalontwikkeland lesgeven?

Theoretisch kader (literatuursynthese)	Docentgedrag (toepassing in PAO)	Effect op studenten (Studentenresultaat)
Taalsteun (Hajer & Meestringa, 2021)	Docenten gebruiken scaffolding door taaldoelen voor hun les te maken, voorkennis te activeren en bieden vakspecifieke begrippenlijsten aan bij opdrachten.	Verhoogd begrip van complexere vaktaal en vermindering van het Dunning-Kruger-effect (bewustzijn van taalbeheersing).
Interactie (Hajer & Meestringa, 2021)	Docenten creëren werkvormen waarin studenten actief vaktaal moeten gebruiken in groepsdiscussies of klassikale samenvattingen.	Stimulering van actieve taalproductie en diepere verwerking van vakinhoud (voorkomt oppervlakkige verwerking).
Context (Hajer & Meestringa, 2021)	Docenten koppelen taaldoelen expliciet aan vakinhoudelijke doelen en praktijk (bijv. adviesrapporten, presentaties).	Versterking van de beroepstaal-vaardigheid en inzicht in de noodzaak van de precieze taal in het accountancy-vakgebied.
Psychologisch: Didactisch coachen en Pygmalioneffect (Hajer & Meestringa, 2021; Voerman, 2022)	Docenten hebben hoge verwachtingen van studenten, stellen veel leergerichte vragen en geven gerichte feedback op zowel taalgebruik als inhoud.	Verhoogde intrinsieke motivatie en de ontwikkeling van een realistischer zelfbeeld over de vereiste taalcompetenties.
Veranderkundig: PAO/PDCA-cyclus (Elderink, 2020)	Docenten reflecteren met elkaar cyclisch op de effecten van hun TOL-interventies en passen op deze inzichten gezamenlijk hun aanpak aan.	Duurzame verbetering in de kwaliteit van het onderwijs en de bredere toepassing van taalontwikkeland lesgeven in het curriculum

coachen, waarbij docenten bewust vragen stellen en feedback geven die studenten helpen hun redenering te verwoorden (Voerman, 2022).

Analyse van de huidige situatie

In de systeemexploratie analyseerden we als PAO-team het bestaande taalbeleid en de lespraktijk binnen de opleiding. Hieruit bleek dat er al veel goede initiatieven plaatsvonden, maar dat taalgericht handelen vaak impliciet en ‘onbewust bekwaam’ was. De gewenste situatie was om taalontwikkeland lesgeven bewuster en consistentier in te zetten, zodat docenten expliciet de koppeling maken tussen vakinhoud en taal.

Deze analyse leidde tot de ambitie: **taalvaardige studenten, taalbewuste docenten en taalrijke modules**. Om dit te realiseren, kozen we ervoor om binnen één module gericht te experimenteren en van daaruit door te werken naar andere modules.

Context en onderzoeksopzet

Het onderzoek vond plaats binnen de module Administratieve Organisatie (BACAOR23J1), met circa 140 eerstejaarsstudenten. We werkten cyclisch volgens de PDCA-systematiek en PAO-principes (Eelderink, 2021). In focusgroepssessies met docenten zijn de systeemanalyse, gewenste situatie en mogelijke oplossingsrichtingen gezamenlijk verkend

en geprioriteerd. De belangrijkste keuzes van de focusgroep voor het onderzoek:

- Taaldoelen koppelen aan vakdoelen
- Voorkennis activeren (diverse werkvormen) op basis van de drie TVO-pijlers
- Feedbackinstrument: AI-agent inrichten in Gemini, waar studenten feedback op een plan van aanpak voor hun onderzoeksplan ontvangen
- Product ontwikkelen: spel 30-seconds met vakbegrippen, kaarten om vaktaal mee te oefenen
- Leesinstructie opstellen voor casus bij de opdrachtenbundel

De gekozen interventies — zoals het koppelen van taaldoelen aan vakdoelen, activerende werkvormen en het geven van expliciete taalsteun — zijn vastgelegd in een actie- en monitoringsplan.

Fase (PDCA)	Activiteit	Taakverdeling	Periode
PLAN	Systeemexploratie, dataverzameling (enquête, lesobservatie), oplossingsrichtingen focusgroep, onderzoeksinstrumenten en opstellen actieplan.	Literatuuronderzoek (Paul) Data verzameling (PAO-team) Onderzoeksposter opstellen (Paul) Sessie focusgroep voorbereiden en afnemen (PAO-team) Oplossingsrichtingen vertalen naar actieplan (Focusgroep en PAO-team)	Sept - nov 2025
DO	Uitvoeren TOL-interventies focusgroep AO (o.a. taaldoelen opstellen, '30-seconds', activeren voorkennis).	Taaldoelen koppelen aan vakdoelen per les (Paul) Werkvorm 'Voorkennis activeren': alle docenten (Paul, Miranda, Melanie, Ruud) volgens weekschema Chatbot bouwen inclusief werkvorm AO-onderzoek: (Ruud, Melanie, Paul) Leesinstructie opstellen (Alinda en Paul) 30 seconds kaartjes met vaktaal maken (Paul)	Lesweek 2 - 7 (nov - jan) 2025 - 2026
CHECK	Monitoring: Enquete, lesobservaties, eindmeting en interviews.	PAO-team, Paul (observaties en data analyse), studenten en focusgroep	Januari 2026
ACT	Analyse resultaten (woordenweb), reflectie en borging in de sectie.	Voorbereiding analyse en sessie met focusgroep (Paul, Miranda en Alinda / PAO-team), vaststellen behaalde resultaten en gewenste doorwerking vanuit input focusgroep en studenten	Jan - feb 2026

3. Resultaten: uitkomsten en producten

De resultaten zijn gebaseerd op een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens, verzameld via enquêtes en interviews.

Deze triangulatie maakt het mogelijk om niet alleen wat er gebeurt zichtbaar te maken, maar ook waarom.

Wat wil ik zichtbaar maken?	Welke/wat voor soort gegevens heb ik hiervoor nodig? Waar of bij wie kan ik die verzamelen?	Welk vorm(en) van gegevens-verzameling en/of welk(e) instrument(en) zet ik daartoe in?	Hoe ga ik de opgehaalde gegevens analyseren en presenteren/delen?
Ervaren studenten voldoende gelegenheid om vaktaal actief te oefenen in schrijf-, spreek en leesopdrachten? Hoe beoordelen zij de taalsteun van docenten?	Metingen en ervaringen van studenten over taalsteun, interactie en context in lessen.	Enquêtes zijn geschikt om op systematische wijze attitudes en ervaringen van een grotere groep te verzamelen (Baarda et al, 2021). Binnen PAO is het belangrijk om meerdere perspectieven te betrekken (Eelderink, 2021) en een enquête biedt een breed beeld van studentervaringen.	Vanuit FORMS download ik de gegevens naar Excel. Hier ga ik data analyseren en statistisch wegen en vervolgens met grafieken en tabellen presentabel maken.
Hoeveel ruimte is er in de les voor taalproductie en expliciete vaktaal instructie?	Observaties van collega's uit de focusgroep om in beeld te krijgen hoe zij interactie, instructiemomenten en taalsteun aanbieden in hun lessen.	Observatie is een kernmethode om gedrag in natuurlijke context vast te leggen (Baarda et al, 2021). Binnen PAO helpt dit om het gat tussen huidige en gewenste situatie zichtbaar te maken (Eelderink, 2021).	Vastlegging van de observatie gebeurt in de quickscan taalgericht vakonderwijs.
Hoe ervaren studenten en docenten de nieuwe (TOL) aanpak en welke verbeteringen zien zij?	Diepgaande perspectieven, voorbeelden, suggesties.	Interviews zijn geschikt om betekenissen en motivaties te achterhalen (Baarda et al, 2021). Binnen PAO is dialoog essentieel om gedeelde inzichten en eigenaarschap te creëren (Eelderink, 2021).	De belangrijkste citaten uit de interviews in een woordenweb opnemen, of rond thema's in beeld brengen.
Is taalbewust leren expliciet opgenomen in opdrachten en toetsing?	Lesopdrachten, toetscriteria, instructies	Documentatieanalyse is geschikt om vast te stellen of taaldoelen gekoppeld zijn aan vakinhoudelijke doelen (Baarda et al, 2021). Binnen PAO draagt dit bij aan inzicht in structurele aandacht voor taal (Eelderink, 2021).	Checklist op basis van pijlers van Hajer en Meestringa, resultaten in overzichtstabel

3.1 Kwantitatieve uitkomsten

De kwantitatieve data zijn verzameld via een nulmeting en een eindmeting met een enquête bestaande uit 20 stellingen (Likertschaal 1–5), gekoppeld aan de deelvragen van het onderzoek (N = 62 bij de eindmeting).

De totale waardering van de didactische aanpak bedraagt 3,7. Dit laat een duidelijke groei zien ten opzichte van de nulmeting. Geen enkele stelling scoort gemiddeld onvoldoende. De hoogst scorende stelling (4,0) betreft de ruimte om schriftelijk te oefenen met vaktaal tijdens de les. Dit wijst erop dat

interventies rondom schrijven en feedback effectief zijn ingezet.

Tegelijkertijd laten de resultaten ook aandachtspunten zien. De laagst scorende stelling (3,1) betreft de aansluiting tussen het taalgebruik in boeken en het dagelijks taalgebruik van studenten. Daarnaast blijft de ruimte voor mondeling oefenen met vaktaal achter (3,4), ondanks een lichte stijging in zelfvertrouwen. Opvallend is dat 19% van de studenten aangeeft extra taalondersteuning nodig te hebben in het vervolg van de studie.

Uitkomsten volledige enquête focusgroep 1 (AO)

#	Stellingen	0-meting	Eindmeting	Vershil	Groei
1	De docent herhaalde tijdens colleges eerder behandelde onderwerpen en legde het verband met nieuwe lesinhoud en leerdoelen.	3,9	3,9	0,0	0%
2	Het lukte me in de loop van de module steeds beter om zelfstandig nieuwe vaktermen en ingewikkelde woorden te begrijpen en toe te passen.	3,7	3,7	0,0	1%
3	Ik heb vaak feedback van de docent ontvangen.	4,0	3,9	-0,1	-3%
4	Ik voelde me op mijn gemak om vragen te stellen tijdens de les.	3,8	3,9	0,1	3%
5	De docent gaf een goede instructie voor het maken en begrijpen van de opdrachten.	3,5	3,6	0,1	4%
6	De docent gaf feedback op mijn gebruik van vaktaal (bijvoorbeeld op woordkeuze of formuleringen).	3,4	3,6	0,2	6%
7	De docent gaf voorbeelden van hoe ik vaktaal op de juiste manier kan gebruiken.	3,3	3,6	0,4	11%
8	De docent legde moeilijke woorden en vaktaal goed uit tijdens de colleges.	3,7	3,8	0,1	3%
9	De docent stimuleerde mij om vaktaal te gebruiken tijdens het spreken in de les.	3,6	3,8	0,2	6%
10	De docent stimuleerde mijn denk- en leerproces door vragen te stellen die mij hielpen de vaktaal beter te begrijpen.	3,6	3,7	0,1	4%
11	De feedback van de docent hielp mij om vaktaal beter te gebruiken in mijn opdrachten.	3,7	3,8	0,1	4%
12	De instructies van de docent maakten duidelijk hoe ik vaktaal moest gebruiken in mijn opdrachten.	3,4	3,6	0,2	5%
13	De lesdoelen en leerdoelen voor deze module waren voor mij duidelijk.	3,6	3,7	0,0	1%
14	De uitleg en het taalgebruik in de studieboeken waren duidelijk en goed te begrijpen.	3,5	3,6	0,1	4%
15	Het niveau van de vaktaal die ik tijdens de lessen heb geleerd sloot goed aan bij het (taal) niveau dat werd verwacht op het tentamen.	3,8	3,9	0,1	2%
16	Het taalgebruik in boeken en colleges sloot goed aan bij mijn dagelijks taalgebruik.	3,2	3,1	-0,0	-1%
17	Ik had tijdens deze module voldoende inzicht in de vaktaal en de verwachtingen rond taalgebruik om de leerstof goed te kunnen begrijpen	3,5	3,7	0,3	8%
18	Ik kreeg tijdens lessen voldoende gelegenheid om te oefenen met het schrijven van teksten waarin vaktaal centraal stond (zoals adviezen, analyses of rapporten).	3,8	4,0	0,2	4%
19	Ik voelde me zeker genoeg om vaktaal hardop te gebruiken tijdens klassikale of groeps gesprekken.	3,4	3,7	0,3	9%
20	Tijdens de les kreeg ik voldoende gelegenheid om vaktaal mondeling te oefenen, bijvoorbeeld in presentaties of discussies.	3,4	3,4	-0,0	0%
Eindtotaal		3,6	3,7	0,1	3%

Grootste stijgers bij eindmeting na interventies

Stellingen	0-meting	Eindmeting	Vershil	Groei
De docent gaf voorbeelden van hoe ik vaktaal op de juiste manier kan gebruiken.	3,3	3,6	0,4	11%
Ik voelde me zeker genoeg om vaktaal hardop te gebruiken tijdens klassikale of groepsgesprekken.	3,4	3,7	0,3	9%
Ik had tijdens deze module voldoende inzicht in de vaktaal en de verwachtingen rond taalgebruik om de leerstof goed te kunnen begrijpen	3,5	3,7	0,3	8%
De docent stimuleerde mij om vaktaal te gebruiken tijdens het spreken in de les.	3,6	3,8	0,2	6%
De docent gaf feedback op mijn gebruik van vaktaal (bijvoorbeeld op woordkeuze of formuleringen).	3,4	3,6	0,2	5%
De instructies van de docent maakten duidelijk hoe ik vaktaal moest gebruiken in mijn opdrachten.	3,4	3,6	0,2	5%
Ik kreeg tijdens lessen voldoende gelegenheid om te oefenen met het schrijven van teksten waarin vaktaal centraal stond (zoals adviezen, analyses of rapporten).	3,8	4,0	0,2	4%

Enquête TOL	0-meting	Eindmeting	Vershil	Groei
Helemaal mee eens	14,3%	16,9%	2,5%	17,6%
Mee eens	44,9%	47,3%	2,5%	5,5%
Neutraal / geen mening	27,7%	25,9%	-1,8%	-6,6%
Mee oneens	11,6%	8,2%	-3,2%	-27,8%
Helemaal mee oneens	1,6%	1,6	0,1%	4,0%
N	116	62	-54	-46,6%

Gemiddelde	3,5	
Mediaan	4,0	
Modus	4,0	
N	62	
Populatie jaar 1 jan'26	140	
%	44,3%	Representatief

Spreiding eindmeting enquête AO2

● Helemaal mee oneens ● Mee oneens ● Neutraal / geen mening ● Mee eens ● Helemaal mee eens

De lesdoelen en leerdoelen voor deze module waren voor mij duidelijk.

Ik had tijdens deze module voldoende inzicht in de vaktaal en de verwachtingen rond taalgebruik om de leerstof goed te kunnen...

Het niveau van de vaktaal die ik tijdens de lessen heb geleerd sloot goed aan bij het (taal)niveau dat werd verwacht op het...

Tijdens de les kreeg ik voldoende gelegenheid om vaktaal mondeling te oefenen, bijvoorbeeld in presentaties of discussies.

Ik voelde me zeker genoeg om vaktaal hardop te gebruiken tijdens klassikale of groepsgesprekken.

De docent stimuleerde mij om vaktaal te gebruiken tijdens het spreken in de les.

Ik kreeg tijdens lessen voldoende gelegenheid om te oefenen met het schrijven van teksten waarin vaktaal centraal stond (zoals...

De docent legde moeilijke woorden en vaktaal goed uit tijdens de colleges.

Ik voelde me op mijn gemak om vragen te stellen tijdens de les.

De docent herhaalde tijdens colleges eerder behandelde onderwerpen en legde het verband met nieuwe lesinhoud en...

De docent stimuleerde mijn denk- en leerproces door vragen te stellen die mij hielpen de vaktaal beter te begrijpen.

De docent gaf voorbeelden van hoe ik vaktaal op de juiste manier kan gebruiken.

Ik heb vaak feedback van de docent ontvangen.

De feedback van de docent hielp mij om vaktaal beter te gebruiken in mijn opdrachten.

De docent gaf feedback op mijn gebruik van vaktaal (bijvoorbeeld op woordkeuze of formuleringen).

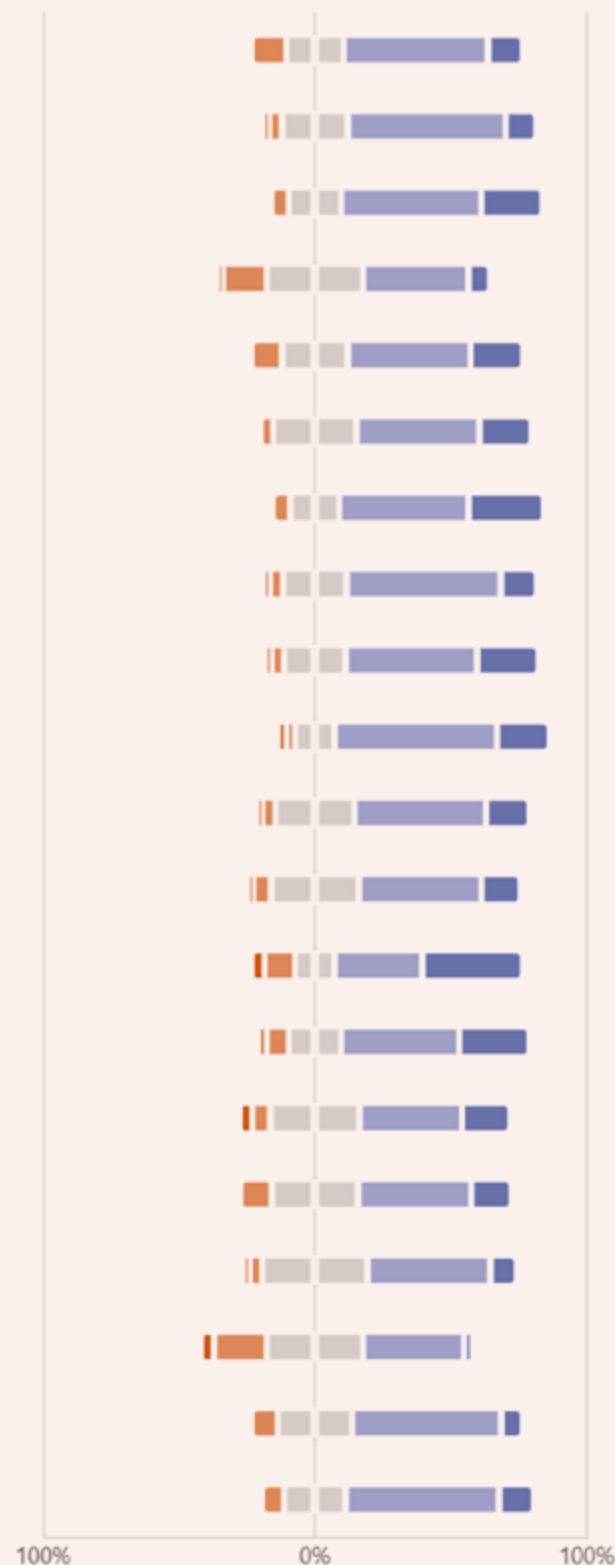
De docent gaf een goede instructie voor het maken en begrijpen van de opdrachten.

De instructies van de docent maakten duidelijk hoe ik vaktaal moest gebruiken in mijn opdrachten.

Het taalgebruik in boeken en colleges sloot goed aan bij mijn dagelijks taalgebruik.

De uitleg en het taalgebruik in de studieboeken waren duidelijk en goed te begrijpen.

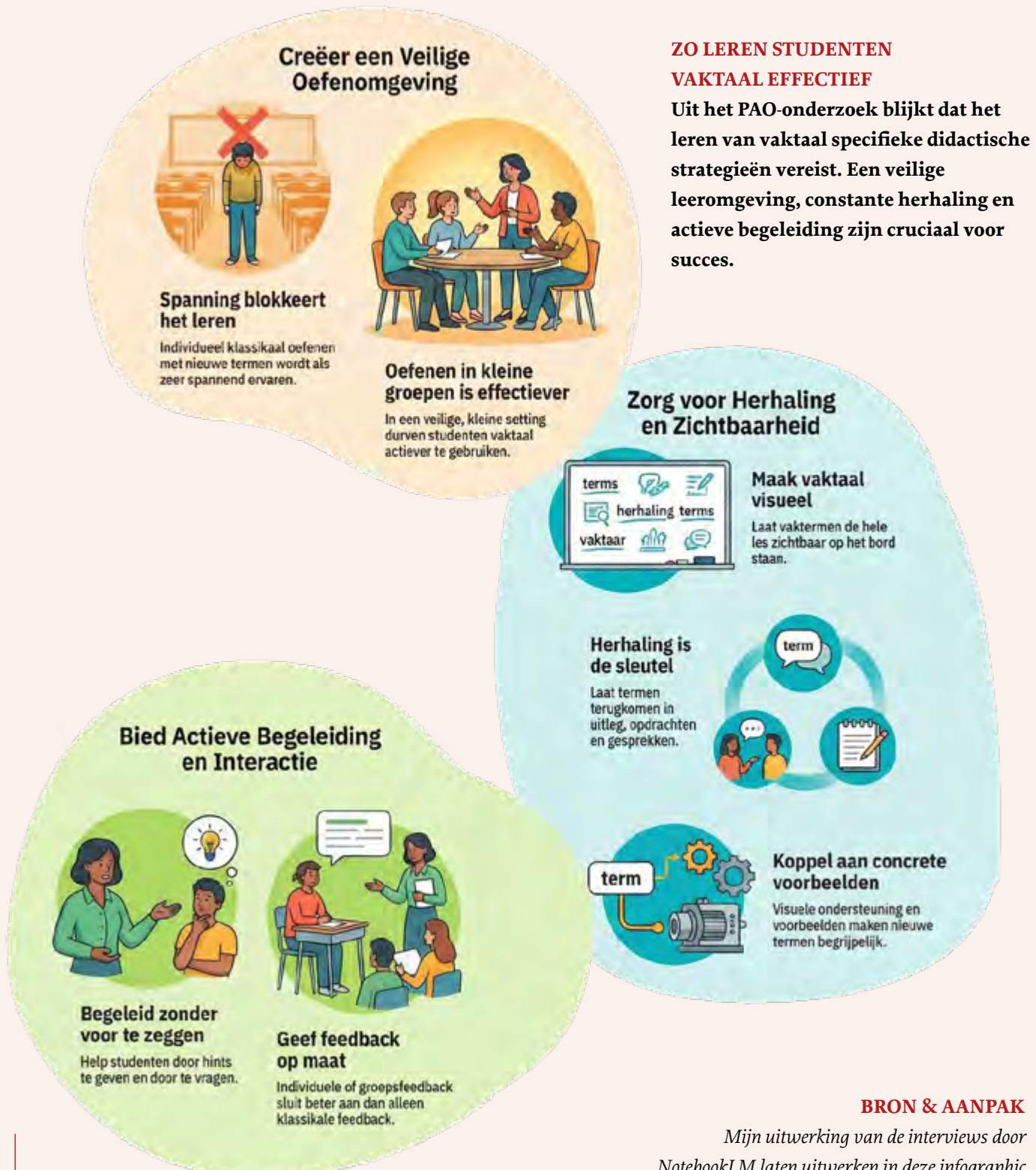
Het lukte me in de loop van de module steeds beter om zelfstandig nieuwe vaktermen en ingewikkelde woorden te...

3.2 Kwalitatieve uitkomsten

De interviews met studenten geven verdieping aan deze cijfers. Studenten ervaren het oefenen met vaktaal in kleine groepen als veiliger en effectiever dan klassikale situaties. De drempel om fouten te maken is daar lager. Activerende werkvormen zoals 30-seconds worden als leerzaam benoemd, maar ook als spannend; met name de combinatie van tijdsdruk en individueel optreden belemmert soms het leerdoel.

Studenten waarderen de docent in de rol van didactisch coach: doorvragen, hints geven en helpen verwoorden zonder het antwoord voor te zeggen. Daarnaast blijkt er een duidelijke behoefte aan herhaling en visuele ondersteuning: vaktaal die zichtbaar blijft op het bord of in begrippenlijsten helpt studenten om actief taal te gebruiken.

ZO LEREN STUDENTEN VAKTAAL EFFECTIEF

Uit het PAO-onderzoek blijkt dat het leren van vaktaal specifieke didactische strategieën vereist. Een veilige leeromgeving, constante herhaling en actieve begeleiding zijn cruciaal voor succes.

BRON & AANPAK

Mijn uitwerking van de interviews door NotebookLM laten uitwerken in deze infographic

De onderliggende deelvragen laten gemiddeld positieve resultaten zien. Kijkend naar de spreiding in het onderzoek dan verdienen de volgende deelvragen aandacht:

- Deelvraag 1 en 4 bieden ruimte voor docenten om gericht de tvo-pijlers in te zetten, meer ruimte voor gericht vragen stellen, hints geven en oefenen met woordenschat (begrippenlijst)
- Deelvraag 2 vraagt om bewustzijn van docenten dat het taalgebruik van studenten soms ver afstaat van de vaktaal in de boeken en het lesmateriaal
- Deelvraag 5 geeft het beeld dat er ruimte is om meer individueel i.p.v. klassikaal gericht feedback te geven.

#	Deelvragen	Gem. score
1	Bieden de lessen en docenten voldoende ondersteuning bij het leren en toepassen van vaktaal?	3,8
2	Biedt het lesmateriaal (boeken, lessen, opdrachtenbundels) voldoende ondersteuning voor het begrijpen en toepassen van vaktermen en moeilijke woorden?	3,5
3	Ervaren studenten tijdens de lessen voldoende gelegenheid om nieuw geleerde vaktaal actief te oefenen in schrijf-, spreek- en leesopdrachten?	3,7
4	Hoe effectief is de instructie van docenten in het stimuleren van actief en correct gebruik van vaktaal tijdens lessen en opdrachten?	3,6
5	In hoeverre draagt gerichte feedback van docenten bij aan het verbeteren van het vaktaalgebruik van studenten?	3,7
6	Weten studenten welke vaktaal zij moeten beheersen en welke vaardigheden zij daarvoor moeten ontwikkelen om de vakinhoud goed te begrijpen en toepassen?	3,8

Totaal gemiddelde 3,7

4. Conclusies

Wanneer de kwantitatieve en kwalitatieve resultaten samen worden bekeken, ontstaat een duidelijk beeld: studenten begrijpen vaktaal steeds beter, maar het actief gebruiken – vooral mondeling – blijft lastig. Schrijven en visuele taalsteun werken goed, terwijl mondelinge taalproductie vraagt om gerichte didactische keuzes en een veilige leeromgeving.

Een belangrijk inzicht is dat effect alleen zichtbaar blijft wanneer interventies consequent worden

ingezet. In de module Management Accounting lagen de resultaten van de deoltoets significant hoger dan die van de eindtoets nadat de interventies verslapten. Dit onderstreept het belang van structurele borging.

Deze inzichten laten zien wat werkt in de praktijk. In het volgende hoofdstuk vertaal ik deze inzichten naar gerichte adviezen voor taalontwikkellend lesgeven, op zowel beleids- als lesniveau.

1

Aansluiten bij niveau en voorkennis versterkt het leerproces.

2

Herhaling en zichtbaarheid zijn cruciaal: vaktaal moet terugkomen en zichtbaar blijven om te beklijven.

3

Mondelinge taalproductie blijft spannend, vooral in klassikale situaties. Oefenen werkt beter in een veilige setting.

4

Het activeren van voorkennis en het expliciet koppelen van taaldoelen aan vakdoelen versterkt het leren en helpt studenten om vaktaal doelgericht toe te passen.

5

Studenten ervaren de aanpak als helpend, mits taalsteun, interactie en context samen worden ingezet.

6

Studenten hebben behoefte aan meer mondeling oefenen, met actieve ondersteuning van de docent.

7

Zonder structurele inzet neemt het effect af — borging is cruciaal.

8

De docent maakt het verschil door door te vragen, taal te begeleiden en gerichte feedback te geven.

9

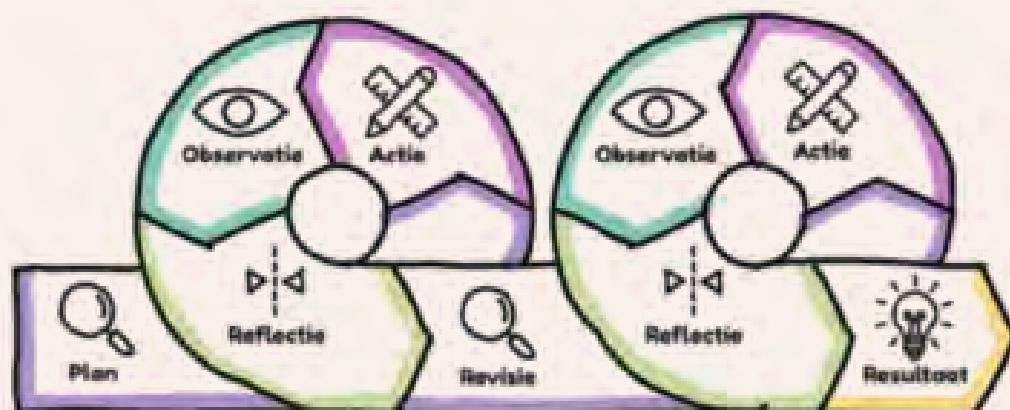
Duidelijke uitleg met voorbeelden en visuele ondersteuning helpt, zeker omdat vaktaal grotendeels nieuw is.

5. Reflectie

In dit onderzoek is bewust gekozen voor een mix van instrumenten om een breed beeld te krijgen. De inzet van enquêtes bood de mogelijkheid om op systematische wijze de attitudes van een grote groep (N=62) vast te leggen. In dit onderzoek is bewust gekozen voor een mix van instrumenten om een breed beeld te krijgen. De inzet van enquêtes bood de mogelijkheid om op systematische wijze de attitudes van een grote groep (N=62) vast te leggen (Baarda et al., 2021). Echter, de interviews bleken onmisbaar voor de 'verdieping'. Waar de enquête liet zien dat de score voor mondelinge taalproductie lager was, maakten de interviews pas duidelijk waarom dit zo was (bijv. de spanning bij klassikale werkvormen). Deze dialoog is, zoals Eelderink (2021) beschrijft, belangrijk binnen PAO omdat hierin gedeelde inzichten ontstaan en eigenaarschap wordt ontwikkeld.

Een kritisch punt in de reflectie is het besluit om de lesobservatie uiteindelijk niet in te zetten. Volgens Baarda et al. (2021) is observatie een kernmethode om feitelijk gedrag in een natuurlijke context vast te leggen. Door het ontbreken van deze observaties hebben we potentieel belangrijke informatie gemist.

We baseren ons nu uitsluitend op de perceptie van studenten en docenten (wat zij zeggen dat ze doen). Wat we hebben gemist is de objectieve vaststelling van de interactie: geeft een docent onbewust vaker het antwoord voor aan een student die moeite heeft met vaktaal? Hoeveel spreekijd krijgt een student daadwerkelijk? Observatie had, in de woorden van Eelderink (2021), het gat tussen de huidige situatie (het gevoel dat er geoefend wordt) en de gewenste situatie (effectieve taalproductie) scherper zichtbaar kunnen maken. Dit hebben we direct opgevangen door met de AO-docenten tegelijk mee te doen aan een beeldcoaching traject in het kader van didactisch coachen.

Een ander leerpunt en inzicht is de vastlegging in het onderzoek van taalbewust lesgeven. Om te voorkomen dat docenten een arbeidsintensief logboek moeten bijhouden, heb ik via de workshop met Niek van den Bogert kennisgemaakt met handige werkvormen volgens de EVA pack-methodiek. Voor de eerste cyclus heb ik dit met één collega geoefend via de werkvorm 'Photovoice' (Van den Bogert, 2025) en dit gekoppeld aan de TVO-pijlers.

Wat de docenten ervaren en zeggen?

Om de inzichten in beeld te brengen, is bij de eindevaluatie met de focusgroep de EVA-pack kaarten (Van den Bogert, 2025) ingezet als werkvorm. Deze kaarten dienen als werkvorm om op een laagdrempelige, maar gestructureerde wijze de opbrengsten en leerpunten boven tafel te krijgen. Deze methode sluit aan bij de visie van Neeleman (2024) op lerend leiderschap: het zoeken naar vormen die professionele groei stimuleren zonder de werkdruk onnodig te verhogen. We hebben met het PAO-team gekozen voor de werkvorm 'Reflectief interview', met de volgende vragen:

1. Wat zijn de belangrijkste ervaringen die je hebt opgedaan in de afgelopen periode?
2. Welke uitdagingen ben je tegengekomen en hoe ben je daarmee omgegaan?
3. Op welke momenten voelde je dat het goed ging, en wat deed je toen precies?
4. Zijn er situaties geweest waarin het minder goed ging? Wat zou je daarin een volgende keer anders aanpakken?
5. Wat heb je geleerd over jezelf door deze ervaringen?

De opbrengsten van deze evaluatie laten zien dat het onderwijs van de bachelor Accountancy steeds een stukje taalrijker wordt en blijft. De lessen die we uit dit onderzoek trekken en meenemen naar de volgende cyclus?

Wat we vooral zien, is dat vaktaal pas echt beklíjft wanneer meerdere dingen samenkomen. Denk aan expliciete aandacht voor vaktaal, herhaling in verschillende lessen en voldoende ruimte om taal zelf te gebruiken. Tegelijk merken we dat vooral mondelinge taalproductie extra aandacht vraagt. Studenten ervaren daar meer spanning, zeker in klassikale situaties.

Wat de docenten blijven doen en wat meegegeven wordt aan de volgende groep:

- Analyse en aanpassing van het lesmateriaal;
- Meer ruimte maken tijdens lessen voor mondelinge taalproductie;
- Voorkennis activeren met diversiteit aan werkvormen;
- Vragen blijven stellen aan studenten, rekening houdend met de 3-categorieën volgens didactisch coachen (Voerman, 2022);
- Het geven van goede feedback is de sleutel tot veilig leren;
- Actieve werkvormen inzetten;
- Bewust en in samenhang inzetten van de drie tvopijlers (taalsteun, interactie en context).

Keuzemomenten

In de afgelopen maanden heb ik samen met collega's participatief actieonderzoek uitgevoerd in mijn eigen onderwijspraktijk. Tijdens dit traject merkte ik dat ik voortdurend keuzes moest maken in de aanpak en uitvoering van het onderzoek, vaak naar aanleiding van dilemma's, verschillende belangen en de dynamiek binnen de organisatie. In deze uitwerking reflecteer ik op de belangrijkste keuzemomenten en laat ik zien hoe mijn beslissingen het verloop en de opbrengsten van het onderzoek hebben beïnvloed.

Keuzemoment – Starten bij Administratieve Organisatie

Ik koos er bewust voor om het onderzoek te starten in de module Administratieve Organisatie. Deze keuze combineerde urgentie, zichtbare taaluitdagingen uit

de 0-meting en directe toepasbaarheid in de praktijk. Binnen deze module was de link tussen vaktaal en schrijfvaardigheid duidelijk, wat interventies concreet en betekenisvol maakte.

In dit proces nam ik als teacher leader vooral een begeleidende rol: ik stuurde op dialoog en probeerde ruimte te geven aan verschillende perspectieven, al vroeg dat bewust vertragen van mijn eigen neiging tot sturen. Juist die ruimte vergrootte het eigenaarschap in het team.

Terugkijkend was dit een logische en effectieve keuze. Een volgende stap zou zijn om de onderbouwing nog explicieter te verbinden aan data, zodat keuzes niet alleen gevoeld, maar ook zichtbaar onderbouwd zijn.

Keuzemoment – Samenstelling van het PAO-team

De samenstelling van het PAO-team werd een belangrijk keuzemoment toen ik de stap maakte van een brede verkenning naar gerichte samenwerking. In het begin werkte ik met wisselende collega's in inspiratiesessies, waardoor veel perspectieven zichtbaar werden. In trimester drie koos ik bewust voor een vast team met Alinda en Miranda, later aangevuld met docenten uit de focusgroep. Deze keuze bracht focus, continuïteit en maakte het mogelijk om het onderzoek echt te verdiepen.

In dit proces veranderde ook mijn rol als teacher leader. Waar ik in het begin vooral richting gaf, leerde ik hier bewust ruimte te laten en te vertrouwen op de expertise van collega's. Dat vroeg om vertragen en luisteren, maar zorgde er juist voor dat eigenaarschap ontstond binnen het team.

Terugkijkend was dit een effectieve keuze: het team ontwikkelde zich tot een professionele leergemeenschap waarin ideeën werden gedeeld en samen verder gebracht. Een volgende stap zou zijn om rollen eerder expliciet te maken, om verwachtingen vanaf de start scherper te krijgen.

Keuzemoment – Reflectief afsluiten met het EVA-pack

Voor de afronding van het onderzoek koos ik voor een reflectieve werkvorm met het EVA-pack, in plaats van een meer traditionele evaluatie. Daarmee verschoof de nadruk van het presenteren van resultaten naar gezamenlijke betekenisgeving.

Deze keuze sloot aan bij mijn ontwikkeling als procesbegeleider: minder zenden, meer ruimte geven aan collega's. Het instrument hielp mij om het gesprek te structureren zonder het over te nemen. Dat leidde tot diepere reflecties, waarin docenten niet alleen terugblikten, maar ook benoemden wat zij meenemen naar hun eigen praktijk.

Het effect was zichtbaar in de betrokkenheid en diepgang van het gesprek. Tegelijkertijd zie ik dat de borging sterker kon. In een vervolg zou ik inzichten gedurende het proces al explicieter vastleggen.

Keuzemoment – Docenten als interviewers

Ik koos ervoor om docenten zelf interviews met studenten te laten afnemen. Dat betekende loslaten: minder controle, meer vertrouwen.

Deze keuze paste bij participatief actieonderzoek en bleek waardevol. Docenten stelden verdiepende vragen vanuit hun eigen context en herkenden nuances die ik mogelijk had gemist. Tegelijk groeide het eigenaarschap: de opgehaalde inzichten werden direct vertaald naar hun eigen lessen.

Voor mij persoonlijk was dit een kantelpunt. Door los te laten, werd niet alleen het onderzoek rijker, maar ook de samenwerking sterker. In een volgende fase zou ik extra aandacht besteden aan gezamenlijke analyse, om de betrouwbaarheid verder te versterken.

Studenten aan het woord

“Toen ik mij aanmeldde voor de opleiding Accountancy op de Hogeschool Rotterdam, moest ik een coach kiezen. Via via had ik te horen gekregen dat ‘meneer Krijger’ een leuke docent en een goede coach was. Later bleek dit geen leugen te zijn, want na één maand vol interactie onder de begeleiding van Paul Krijger was onze klas een hechte groep vrienden geworden. Dit kwam mede door de veilige sfeer die meneer Krijger altijd wist te creëren.

De individuele gesprekken waren erg gezellig en leerzaam. Hij ziet direct hoe jij in elkaar zit en hoe hij je op de juiste manier kan helpen om jouw doel te bereiken en je bij alles te ondersteunen.

In het tweede jaar kreeg ik ook daadwerkelijk les van meneer Krijger. Tijdens deze lessen werd ik opnieuw positief verrast, ondanks wat ik al wist van de sfeer in zijn coachuren. Zijn lessen waren namelijk van een niveau dat ik nog nooit had meegemaakt (in positieve zin).

Op een leuke manier, namelijk door middel van informatieve afbeeldingen, podcasts en samenvattingen, bereidt hij je voor op de les. Hierdoor ontstaat er tijdens de les veel ruimte om, aan de hand van groepsopdrachten, de geleerde stof te oefenen. Naderhand moet je dit met je groepje uitleggen,

zodat jij de stof echt begrijpt en meneer Krijger kan zien waar je valkuilen zitten en je kan voorzien van passende feedback en ondersteuning.

‘Door samen te zoeken naar woorden ontstaat een leeromgeving waarin studenten zich durven te laten zien.’

Tijdens de les checkt hij ook altijd even bij iedereen in om te kijken waar je staat en je te helpen, indien nodig. Oftewel, zijn lessen zijn super leerzaam en zitten vol met leuke oefeningen en opdrachten, waardoor je echt wordt uitgedaagd.

Vanwege de veilige sfeer die hij weet te creëren, is het ook altijd gezellig, is er veel interactie en kan iedereen lekker zichzelf zijn.

Om mijn broertje – die ook les van hem heeft gehad – te citeren: ‘Meneer Krijger is de sociaal vaardigste man die ik ken, een echte verbinder. Zijn baan als docent en coach is op zijn lijf geschreven.’

En dan als afsluiter, wat ik zelf altijd zeg: ‘Meneer Krijger is de beste docent ter wereld.’ En dat is niet gelogen.”

Tygo Ouwens

Student opleiding Accountancy

“Ik ervaar de lessen als erg prettig en leerzaam. Er is veel interactie tijdens de lessen, waardoor ik actief betrokken blijf. Ook hangt er een veilige en fijne sfeer waarin je vragen kunt stellen en fouten kunt maken zonder oordeel. De lesstof wordt goed geoefend en uitgelegd, waardoor het makkelijker wordt om het echt te begrijpen en toe te passen. Daarnaast ervaar ik veel steun en duidelijke feedback, wat helpt om mezelf verder te ontwikkelen. Ik merk ook dat ik word uitgedaagd om het geleerde zelf uit te leggen, waardoor ik de stof beter begrijp.”

Romaissaa Nia

Student opleiding Accountancy

“Ik moet eerlijk zeggen dat uw manier van lesgeven in het begin best even wennen was, vooral het voor de klas maken van opdrachten op het bord bij Management Accounting. Dat vond ik in het begin best spannend. Achteraf kijk ik daar juist erg positief op terug. Vooral de tijd en ruimte om tijdens de les echt met de opgaven te oefenen vond ik heel fijn, omdat ik daardoor de les uitging met iets concreters dan alleen nieuwe kennis uit een PowerPoint.

Ik voelde me daarbij ook veilig in de les. Natuurlijk is het niet altijd leuk om fouten te maken voor de klas, maar u gaf vanaf het begin aan dat fouten maken erbij hoort en dat de stof lastig zou zijn. Daardoor zag ik fouten maken ook echt als onderdeel van het leerproces. Daarnaast hebben we een vrij hechte klas, wat voor mij zorgde voor een veilige sfeer.

Wat betreft ondersteuning bij nieuwe lesstof ervaarde ik uw manier van lesgeven als vrij “hands-off”: u liet ons veel zelf nadenken en oplossingen ontdekken. Bij Management Accounting vond ik dat juist prettig, omdat het me stimuleerde om dieper over de stof na te denken en te begrijpen waarom een berekening op een bepaalde manier werkt, in plaats van alleen de berekening te onthouden. Bij Data vond ik dat soms wat lastiger. Tijdens het maken van het dashboard

liep ik af en toe tegen kleinere praktische vragen aan waarvoor geen vergelijkbare oefenopdracht beschikbaar was, zoals bij het maken van de kaart met locaties buiten Nederland. Uiteindelijk ben ik daar samen met klasgenoten uitgekomen, maar in zulke situaties had ik iets meer directe ondersteuning prettig gevonden. Tegelijkertijd begrijp ik dat het ook voor u een proces is om te ontdekken wat wel en niet werkt. Buiten dat punt ben ik erg positief.”

Brandon Arts

Student opleiding Accountancy

“Ik ervaar de lessen van Meneer Krijger als prettig en leerzaam. De uitleg tijdens de lessen (Management Accounting en Data Analyse) is altijd duidelijk en rustig, waardoor de stof goed overkomt en goed te volgen is. Dit zorgt er bij mij voor dat ik de onderwerpen snel begrijp.

Tijdens de lessen vind ik dat er genoeg ruimte is om vragen te kunnen stellen aan Meneer Krijger. Op elk moment kan ik aangeven wanneer iets voor mij niet duidelijk is, en daar wordt voldoende tijd voor genomen zodat ik het onderwerp beter begrijp. Ook stelt meneer Krijger vragen aan mij, waardoor ik actief moet nadenken over de stof en beter begrijp hoe ik tot een antwoord kom. Hierdoor merkte ik dat de lessen niet alleen duidelijk zijn, maar er ook voor zorgen dat ik (zelfstandig) leer nadenken en verbanden leer te leggen. Hierdoor merkte ik een fijne en toegankelijke sfeer in de klas.

Tijdens de lessen is er veel gelegenheid om te oefenen met opdrachten. Dit zowel individueel als in groepjes wat ik beide positief heb ervaren tijdens zijn lessen. Door het samenwerken in groepjes helpen de leerlingen eerst elkaar als iemand iets niet begrijpt, waardoor we er samen al een stuk verder komen voordat we de docent om hulp vragen. Hierdoor merkte ik dat ik niet alleen van Meneer Krijger leerde, maar ook van mijn andere mede studenten.

Ook merk ik dat Meneer Krijger ons goed begeleidt in het gebruik van vaktaal. Tijdens de uitleg, de opdrachten en de vragen die tijdens de lessen worden gesteld, worden we aangeleerd om de begrippen op de juiste manier te gebruiken. Meneer Krijger stelt voldoende en passende vragen om ons leerproces te begeleiden en te controleren of de stof goed begrepen wordt door de student. Hierdoor voel ik me ondersteund tijdens het leren van dit vak.”

Melissa Kornaat

Student opleiding Accountancy

“Tijdens de lessen van meneer Krijger krijg je van hem vaak de gelegenheid om na te denken over bepaalde vaktermen voordat hij jou er les over geeft. Dit doet hij door ons in een groepjes te zetten en ons te laten discussiëren over termen. Hiermee ben je ook zelf goed bezig met nadenken en dat zet je wel echt aan voordat de les daadwerkelijk begint. Ook vind ik zeker dat hij genoeg vragen aan ons stelt. Wanneer wij aan een antwoord komen wil hij precies weten hoe wij erachter zijn gekomen. Op die manier komt hij ook ons denkproces te weten, en kan hij ook de juiste vragen stellen om ons de juiste weg op te zetten wanneer het niet helemaal lekker gaat.”

Jelle Gräber

Student opleiding Accountancy

Advies voor taalontwikkelend lesgeven (TOL)

Taalvaardigheid blijkt een kritische succesfactor voor studiesucces en professioneel functioneren (Van den Bergh & Rijlaarsdam, 2016; Van Kruiningen, 2023) en het vakgebied waar we voor opleiden is bijzonder talig. We doen onbewust al veel mooie dingen op taalgebied, maar toch is het taalonderwijs binnen onze opleiding momenteel versnipperd en niet altijd even zichtbaar: taalondersteuning is nauwelijks geborgd in het curriculum en niet standaard opgenomen in bijvoorbeeld een onderwijsjaarplan. Tegelijkertijd leeft er onder collega's een duidelijke behoefte om taalontwikkeling op te nemen in het onderwijs, zolang dit realistisch, herkenbaar en uitvoerbaar is.

Uitgangspunten en perspectieven

Met taalontwikkelend lesgeven proberen we de aansluiting tussen vakinhoud en taalvaardigheid te versterken, maar dat vraagt wel om bewuste keuzes in hoe we onze lessen en modules inrichten. Het begint bij een helder uitgangspunt: taal en leren zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden (Gibbons, 2002). Leren gebeurt juist door taal: in gesprekken, in het hardop denken, in het schrijven en (vooral) in de interactie tussen studenten en docent. Taal is dus ook de verantwoordelijkheid van de vakdocent.

Taalontwikkelend lesgeven doen we met elkaar. Dat vraagt van docenten dat zij in hun eigen lessen bewust aandacht geven aan taal, bijvoorbeeld door voorkennis te activeren, taalsteun te bieden en studenten actief

te laten oefenen met vaktaal. Door samen een professionele leeromgeving te creëren waarin we van en met elkaar leren (Neeleman, 2024), versterken we niet alleen onze eigen vaardigheden, maar zorgen we er bovenal voor dat de taalcompetenties van onze studenten groeien (Van den Branden, K. & Vanbuel, M., 2023).

Onze studenten moeten abstracte informatie begrijpelijk kunnen overbrengen, complexe teksten begrijpen en verwerken en (nieuwe) vaktaal beheersen. Daarom werken we toe naar een situatie waarin alle studenten mogelijkheden krijgen om hun taalcompetentie in het Nederlands verder te versterken (Vanhooren & Wulftange, 2022).

Dat betekent dat we ons onderwijs nog taalbewuster gaan maken door bijvoorbeeld in alle modules taaldoelen te koppelen aan de vakdoelen en door veel ruimte voor 'taalproductie' te bieden tijdens de les, zodat studenten kunnen oefenen met de lesstof. De docenten geven context, zorgen voor interactie en bieden taalsteun bij lastige en nieuwe vakbegrippen (Hajer & Meestringa, 2021). De didactiek gaat hierbij uit van hoge verwachtingen, het geven van veel gerichte feedback en het stellen van vragen (Voerman, 2022).

We pakken dit als volgt aan: het integreren van TOL in ons onderwijs doen we per module, waarbij we samen onderzoekend werken en leren en opgedane inzichten delen. Onze ambitie voor TOL is: elke student taalvaardig, elke docent taalbewust en elke module taalrijk. Binnen onze opleiding merken we dat taal een doorslaggevende rol speelt in hoe studenten vakinhoud begrijpen en toepassen in beroepsproducten. Dit sluit aan bij inzichten uit participatief actieonderzoek en samen onderzoekend werken, waarin taal een centrale rol speelt in leren en handelen (Eelderink, 2021; Rozendaal et al., 2022).

Met het integreren van TOL in ons onderwijs geven we invulling aan de belangrijke pijlers uit de strategische agenda en het taalbeleid 2026 van de hogeschool, met als kerndoel 'Studenten opleiden tot professionals, die transities willen en kunnen vormgeven in een omgeving met snelle veranderingen' met een onderwijsvisie die vooral uitgaat van 'een cultuur van hoge verwachtingen in een uitdagende leeromgeving met een maximale inspanning om een inclusieve hogeschool te zijn waar elke student en medewerker zich welkom, veilig, gezien en gekend voelt.' (Hogeschool Rotterdam, 2023). Taalbewust leren is de sleutel tot succes!

Dit advies is opgesteld door Miranda Jansson (hoofddocent), Alinda Gebrandy (docent Nederlands) en Paul Krijger (vakdocent). Zij zijn de trekkers van TOL binnen de opleiding Accountancy (RBS, Hogeschool Rotterdam) en hebben tijdens studiejaar 2025-2026 een participatief actieonderzoek uitgevoerd binnen de module Administratieve Organisatie in jaar 1.

Manifest voor taalontwikkeld lesgeven

De inzichten uit het participatief actieonderzoek maken duidelijk: taalontwikkeld lesgeven werkt — mits het samenhangend, veilig en structureel wordt ingezet. Studenten ervaren meer houvast, begrijpen de vakinhoud beter en krijgen meer vertrouwen wanneer vaktaal expliciet wordt gemaakt, geoefend en herhaald. Dit vraagt om scherpe keuzes en een gezamenlijke aanpak.

Het onderzoek laat zien dat het loslaten van taalinterventies leidt tot afname van studiesucces. Structurele borging in onderwijsjaarplannen en kwaliteitszorg is daarom noodzakelijk.

Onze gezamenlijke ambitie? Met dit manifest werken we toe naar taalvaardige studenten, taalbewuste docenten en taalrijke modules. In onze context zien we dat taal een doorslaggevende rol speelt in hoe studenten vakinhoud begrijpen en toepassen in hun beroepsproducten.

Dit manifest vertaalt die inzichten naar acht concrete en uitvoerbare adviezen:

- 1 **Koppel taal- en vakdoelen expliciet in elke module en les**
Maak zichtbaar wat studenten inhoudelijk én taalkundig moeten beheersen. Dit geeft richting en maakt gerichte taalsteun mogelijk.
- 2 **Start elke les met voorkennis en taal**
Activeer voorkennis van vaktaal structureel. Benoem, herhaal en visualiseer begrippen en verbind deze aan nieuwe vakinhoud.
- 3 **Werk met hoge verwachtingen en gerichte feedback**
Geef feedback op vakinhoud én taalgebruik. Richt je op wat studenten zeggen en hoe zij dat professioneel verwoorden.
- 4 **Laat studenten actief taal gebruiken**
Zorg in elke les voor spreken, schrijven en lezen. Besteed expliciet aandacht aan mondelinge taalproductie in passende werkvormen.
- 5 **Bouw bewust aan een veilige leeromgeving**
Creëer een leerklimaat waarin oefenen en fouten maken normaal zijn. Bouw spreekvaardigheid stapsgewijs op, zodat studenten durven te oefenen en zich te ontwikkelen.
- 6 **Geef taalbewust les**
Taal is van iedereen. Iedere docent activeert voorkennis, stelt vragen en biedt taalsteun. Daarbij is expliciet aandacht voor het verschil tussen dagelijkse taal (DAT) en academische vaktaal (CAT), zonder het niveau te verlagen.
- 7 **Werk samen en borg structureel**
Werk per module samen aan taalontwikkeld lesgeven en gebruik de PDCA-cyclus om interventies te verbeteren en te borgen. Zonder structurele aandacht verdwijnt het effect.
- 8 **Verbind vaktaal aan de beroepspraktijk**
Koppel vaktaal expliciet aan concrete voorbeelden en contexten uit het werkveld. Dit helpt studenten om taal functioneel te begrijpen en toe te passen.

COLUMN

Lisanne Lüchtenborg-Versluis Msc RA

Accountant

“ACHTER ELK GETAL ZIT EEN VERHAAL — EN DAT VERHAAL BEGRIJP JE ALLEEN ALS JE DE JUISTE TAAL SPREEKT.”

Spreeken wij dezelfde taal?

In 2012 stond ik voor een belangrijke keuze: wat ga ik studeren? Ik was goed in economie en management & organisatie, maar minder sterk in talen. Vanuit mijn omgeving kreeg ik al snel het advies: ga accountancy studeren. Een vak met veel cijfers en minder nadruk op taal. Tijdens mijn studie bleek dat inderdaad goed te passen. Cijfers, analyses en structuur lagen me, met af en toe een uitstapje naar vakken waar taal wel centraal stond, zoals arbeidsrecht.

Ik dacht goed voorbereid te zijn en startte in 2017 bij Baker Tilly, een accountantskantoor waar ik nu nog steeds werk. Al snel ontdekte ik dat accountancy veel meer is dan werken met cijfers. Achter elk getal zit een verhaal, en dat verhaal leer je alleen kennen door in gesprek te gaan met de klant. Doorvragen, luisteren en begrijpen wat een klant bedoelt dat is eigenlijk de echte kern van het vak. Taal en hoe je hiermee goed kunt communiceren zijn dus juist mega belangrijk. Juist die vaardigheden had ik niet vanuit mijn studie meegekregen. Hoe stel je een goede vraag? Hoe vraag je door? En hoe voer je een gesprek op het juiste niveau? Misschien nog belangrijker: welke woorden kies je?

‘Het vermogen om dezelfde taal te spreken als je klant maakt het verschil tussen je werk doen en echte waarde toevoegen.’

Inmiddels, bijna tien jaar later, heb ik geleerd om de ‘taal van de klant’ te spreken en mij aan te passen aan mijn gesprekspartner. Die taal is niet voor iedereen hetzelfde. Een directeur, een controller of een ondernemer, ze vragen allemaal om een andere benadering. Het vermogen om je communicatie daarop aan te passen, maakt het verschil tussen simpelweg je werk uitvoeren en echt waarde toevoegen.

In mijn rol als coach van stagiairs en startende accountants zie ik dat communicatie nog steeds een uitdaging is. Studenten beschikken over de juiste theoretische kennis, maar missen vaak de bijbehorende communicatieve vaardigheden. Opleidingen besteden hier steeds meer aandacht aan, maar wat mij betreft mag dat nog verder worden uitgebreid. Het is namelijk minstens zo belangrijk als de theorie.

Als ik erop terugkijk, besef ik dat accountancy helemaal niet draait om cijfers alleen. De kern van het werk ligt in communicatie: het begrijpen van het verhaal achter de cijfers en dit op de juiste manier overbrengen. Daar valt nog veel winst te behalen. En eigenlijk geldt dit voor veel meer beroepen. Het vermogen om dezelfde taal te spreken als je klant is overall essentieel ongeacht de sector waarin je werkt.

Didactisch coachen

Soms heb je als docent het gevoel: dit werkt. Studenten doen mee, denken na en gaan met elkaar in gesprek. In dit onderdeel beschrijf ik zo'n situatie uit mijn eigen lespraktijk. Het gaat om een werkwijze die echt werkt in onze lessen en die het onderwijs beter maakt, zonder dat het ingewikkeld of pretentius wordt. Integendeel: het zorgt voor interactiever lesgeven en meer betrokkenheid bij studenten. En eerlijk is eerlijk, daar zijn we ook best trots op. Het is voor ons vernieuwend en tegelijk heerst bij onze opleiding ook de nuchtere mentaliteit 'we doen normaal en geven gewoon goed onderwijs'. Met dit voorbeeld laat ik zien hoe didactisch coachen in onze lespraktijk bijdraagt aan vaktaalverwerving, actieve taalproductie en een veilig leerklimaat voor studenten.

Didactisch coachen

Didactisch coachen vormt binnen onze opleiding Accountancy een expliciete pijler, die we ook koppelen aan taalontwikkeldend lesgeven (TOL). De manier waarop wij vragen stellen, feedback geven en verwachtingen zichtbaar maken, is geïnspireerd op het werk van Lia Voerman. Haar onderzoek laat zien dat hoge verwachtingen pas effect hebben wanneer zij consequent worden vertaald naar concreet docentgedrag, zoals wachttijd bij vragen, het type vragen dat wordt gesteld en de aard van de feedback (Voerman, 2022). Binnen onze opleiding ontwikkelen we dit - onder de bezielende leiding van collega Iris van der Graaf - via een gezamenlijk beeldcoachingstraject, waarin alle collega's in kleine groepen lesfragmenten analyseren en met elkaar in gesprek gaan over vraagstelling, feedback en taalsteun.

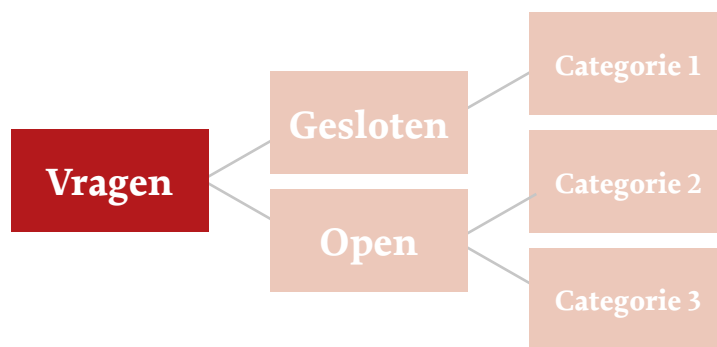
In mijn lessen en in het participatief actieonderzoek binnen de opleiding werd steeds duidelijker dat niet zozeer de werkvorm, maar juist de manier van vragen

stellen en feedback geven bepalend is voor wat studenten leren en durven laten zien. Didactisch coachen biedt daarvoor een praktisch kader: een manier van lesgeven waarin hoge verwachtingen, gerichte vragen en effectieve feedback samenkomen en studenten worden uitgenodigd om vaktaal actief te gebruiken.

Hoge verwachtingen: zichtbaar in gedrag

Een centrale vraag in mijn eigen praktijk is: hoe laat je als docent zien dat je hoge verwachtingen hebt? Niet door dit te benoemen, maar door wat je doet in de les. Onderzoek laat zien dat docentverwachtingen samenhangen met het type interventies dat wordt ingezet en met leerresultaten van studenten (Rubie-Davies, 2011).

Bij hoge verwachtingen stellen docenten meer vragen, geven zij inhoudelijke feedback en nemen zij het denken van studenten niet over door snelle aanwijzingen. Bij lage verwachtingen gebeurt het omgekeerde. Dit verschil is niet neutraal: het werkt door in leerresultaten. Didactisch coachen helpt om deze hoge verwachtingen bewust en consequent zichtbaar te maken in de lespraktijk.

Binnen didactisch coachen spelen vragen een centrale rol. Didactisch coachen gaat uit van drie typen vragen:

Categorie 1: vragen ja/nee, feiten en retorische vragen.

Categorie 2: Vragen over redeneringen inhoud, strategie en modus

Categorie 3: Vragen gericht op zelfregulatie en modus

Feitelijke vragen controleren basiskennis, maar leveren weinig taalproductie op. Vragen over redenering en inhoud nodigen studenten uit om verbanden te leggen en keuzes te onderbouwen. Vragen over zelfregulatie richten zich op aanpak en leerstrategie.

‘Vaktaal groeit wanneer studenten moeten verwoorden hoe ze denken — en dat begint bij de vragen die wij stellen.’

Juist deze laatste twee typen vragen blijken cruciaal voor vaktaalverwerving. Ze dwingen studenten om niet alleen een antwoord te geven, maar dit ook in vaktáál te verwoorden. Daarmee sluiten ze direct aan bij de principes van taalontwikkellend lesgeven, waarin taalsteun, interactie en context samenkomen (Hajer & Meestringa, 2021).

Feedback die verder helpt

Feedback vormt de tweede pijler van didactisch coachen. Effectieve feedback is specifiek, gericht op het leerproces en helpt studenten om hun volgende stap te bepalen (Hattie & Timperley, 2007; Shute, 2008). Een algemene reactie als “goed zo” is daarvoor onvoldoende.

Onderzoek laat zien dat feedback vooral effectief is wanneer deze vaker benoemt wat al goed gaat dan wat ontbreekt, met een positieve verhouding van minimaal 3:1 (Losada & Heaphy, 2005). Binnen taalontwikkellend lesgeven betekent dit dat feedback expliciet ingaat op het gebruik van vaktaal: klopt de formulering, is de redenering helder en worden kernbegrippen correct gebruikt?

Wat zie je mij doen in de les?

In mijn eigen lessen betekent didactisch coachen dat ik bewust wachttijd inbouw, vragen herformuleer in plaats van antwoorden te geven, studenten stimuleer om hun redenering hardop te verwoorden en feedback geef die uitnodigt tot verfijning van vaktaal. Deze manier van werken vraagt oefening en reflectie, maar draagt bij aan een leeromgeving waarin studenten actief oefenen, fouten mogen maken en taal durven gebruiken.

Wil je morgen al iets doen met didactisch coachen, zonder je les helemaal om te gooien? Begin klein en bewust:

- *Activeer voorkennis*
Verken bij de start van je les vakbegrippen en laat studenten deze met elkaar onder woorden brengen en elkaar aanvullen.
- *Stel één categorie-2-vraag extra per les*
Kies bewust een vraag die studenten dwingt hun redenering in vaktaal te verwoorden.
- *Bouw wachttijd in*
Tel in jezelf tot vijf voordat je reageert. Geef studenten ruimte om hun antwoord te formuleren.
- *Herformuleer in plaats van overnemen*
Zegt een student iets half? Herhaal de vraag of vat samen, maar geef het antwoord niet.
- *Geef feedback op taal én inhoud*
Benoem expliciet wat goed verwoord is en waar vaktaal scherper kan.
- *Sluit af met een reflectievraag*
Bijvoorbeeld: Welke woorden hielpen je vandaag om dit begrip uit te leggen?

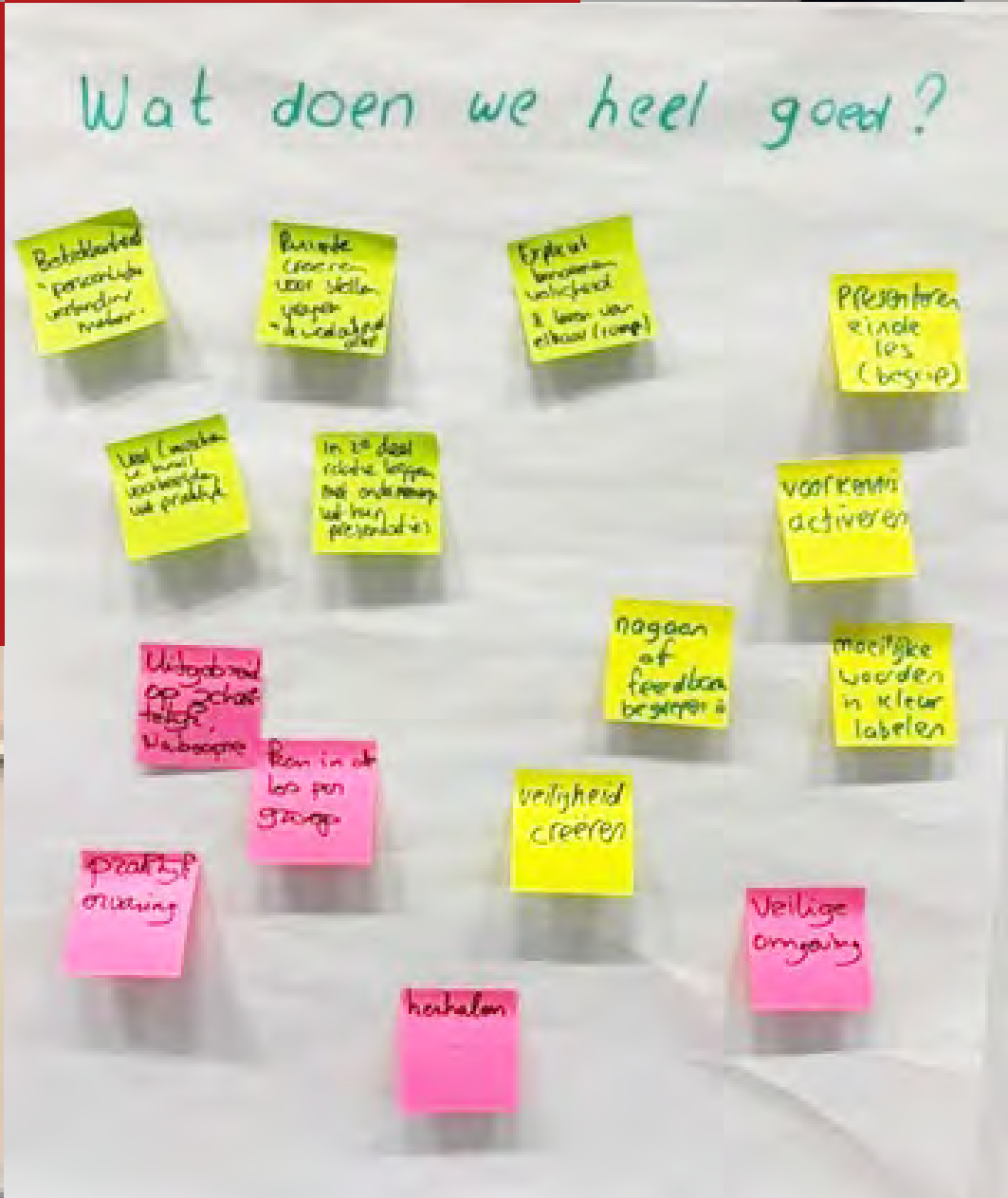

“De overtuiging dat taal een belangrijke factor is bij studiesucces, komt bij Paul echt van binnenuit. Dat is heel inspirerend!”

“Het is Paul gelukt om heel praktisch met de vakdocenten aan de slag te gaan met taalgericht onderwijs. Dat valt niet altijd mee, met een overvol curriculum, waarin alles voorrang heeft. Heel knap.”

“Wat ik heel waardevol vind is het met elkaar delen van de verschillende (didactische) aanpakken met betrekking tot taalontwikkelen lesgeven.”

Onderzoekers in beeld

SAMEN ONDERZOEKEND WERKEN

Hoe geef je richting aan verandering in een dynamische onderwijsomgeving, waar ontwikkelingen elkaar snel opvolgen en de werkdruk hoog is? Ik zie het als een samenspel van mensen, ideeën en contexten, waarin richting ontstaat in interactie. In dit onderdeel maak ik die beweging zichtbaar: in woorden, beelden en reflecties van deelnemers aan het onderzoek naar taalontwikkelen lesgeven binnen de opleiding Accountancy.

Dit portret laat een proces van bijna twee jaar zien, waarin ik als teacher leader bewust koos voor een verandering van onderaf. Vanuit het spelidee (Boonstra) vertrok ik niet vanuit een dichtgetimmerd plan, maar vanuit een gezamenlijke verkenning: wat doen we al met taal, waar liggen behoeften en waar zien we kansen? In het eerste jaar organiseerde ik inspiratie- en kennissessies met collega's. Die bijeenkomsten werkten als een open speelveld, waarin naast goede voorbeelden ook twijfels en ambities ruimte kregen. Zo ontstonden motivatie, energie en draagvlak voor TOL.

Een belangrijk keuzemoment volgde in trimester drie, toen ik de stap maakte van brede verkenning naar een vast PAO-team. Daarmee bracht ik focus aan in het proces en kon het onderzoek verdiepen. Tegelijkertijd vroeg dit iets van mijn rol: waar ik in het begin vooral richting gaf, maakte ik hier bewust meer ruimte voor anderen en leerde ik vertrouwen op hun

expertise. Juist die verschuiving maakte gezamenlijk eigenaarschap mogelijk. Door klein te starten in één module werd taalontwikkelen lesgeven concreet en werkbaar — en ontstond ruimte om dit verder te verspreiden.

In dit samenspel zag ik hoe collega's ieder op hun eigen manier bijdroegen. Met de keuze voor een vast PAO-team met Alinda en Miranda bracht ik focus aan, die zich later uitbreidde met de docenten van de module Administratieve Organisatie. Binnen dit team werd zichtbaar hoe ieders inbreng verschil maakte: door te experimenteren in lessen, kritische vragen te stellen en de koppeling te maken met de vakinhoud.

De bijdragen in dit onderdeel maken dat zichtbaar. In hun columns geven Alinda en Miranda op een persoonlijke manier betekenis aan hun ervaringen en de impact van taal op leren en meedoen. Een ervaringsverhaal laat zien hoe kleine didactische keuzes verschil maken voor studenten. De pagina met quotes, feedback en foto's laat zien wat het traject losmaakte: enthousiasme, het delen van inzichten en een duidelijke behoefte om het onderwijs samen beter te maken.

Dit is geen afgerond verhaal, maar een eerste stap in een proces dat doorgaat. Het laat zien dat taalbewust lesgeven ontstaat door samen te onderzoeken en te experimenteren: stap voor stap, in interactie met elkaar.

COLUMN

Alinda Gerbrandy

Docent Nederlands - opleiding Accountancy

“VOOR INTROVERTE MENSEN.”

“Oude vrouwen die te veel tijd hebben en met elkaar theedrinken en over boeken praten.” Aan het woord is een van mijn studenten Accountancy bij het college leesvaardigheid, onderdeel de boekenclub. De vraag was: welke associaties heb je bij het woord ‘leesclub’? Het blijkt maar weer: als je in het onderwijs werkt, moet je niet verlangen naar sociaal wenselijke antwoorden of een tere ziel hebben. De dingen worden gewoon bij de naam genoemd. Een greep uit de andere uitspraken: saai, voor nerds en introverte mensen. Het woord ‘introvert’ wordt daarbij niet bepaald waarderend uitgesproken.

De eerste les is er toch nieuwsgierigheid. Aan de wand hangen posters van de literaire boeken uit de shortlist die ik heb samengesteld. Studenten mogen puur op gevoel – titel, uiterlijk van de kaft – een eerste keuze maken en bij die poster gaan staan. Sommigen zijn er heel snel uit: ik vind oorlog interessant, de titel spreekt me aan, ik houd van geschiedenis, dit gaat over mijn familie, ik heb de film gezien. Ze mogen zich die week nog bedenken, maar dat gebeurt zelden.

Dan breken de weken aan waarin men zelfstandig een eerste spurt moet maken in het gekozen boek. Dat blijkt voor velen een zware opgave, die ze het liefst nog uitstellen tot het echt niet anders kan. De eerste boekbespreking is in week 4. Diverse studenten

zijn inderdaad keurig tot ongeveer de helft gekomen, anderen zijn daar ‘bijna’, wat dikwijls betekent dat ze op pagina 10 of 20 zijn aanbeld...

Maar over het algemeen komen de gesprekken redelijk op gang. Een groep zit uitgebreid een erotische passage aan elkaar voor te lezen. Er wordt niet gegiecheld of gefluisterd, dus ik ben benieuwd waarom juist dit stuk. Nou, dat is toch duidelijk: het is heel schokkend en onbegrijpelijk dat een man van 25 het aanlegt met een vrouw van 20 jaar ouder, bah! Een andere groep vindt het een totaal nieuw inzicht dat verhalen over WO2 niet alleen gaan over gevechten en het verzet, maar over doorsnee mensen. Veel interessanter eigenlijk, verrassend ook: dat het leven doorging in die tijd, mensen gewoon moesten koken, het huishouden deden en ook kinderen kregen te midden van het tumult.

Bij de laatste bijeenkomst maak ik nog één keer een ronde langs de groepjes en vraag een kort eindoordeel over het boek en de leeservaring. Ik moet tot de treurige conclusie komen dat het hoogst haalbare is: “Het was te doen”. Het raakt me onverwachts, dat iets wat mij zelf zo veel heeft gebracht, weinig resonantie vindt bij deze jonge mensen. Ik gun het ze ook zo: het plezier van het verdwijnen in een boek, kennismaken met eindeloos veel werelden, het verbreden van je horizon, je taal verrijken.

Als eindopdracht maken de studenten dit jaar voor het eerst allemaal een podcast over het gelezen boek. De experimenten van vorig jaar waren veelbelovend en dit jaar zijn er weer mooie en goede gesprekken te beluisteren. Maar ook hier heeft AI zijn intrede gedaan en in sommige gevallen zit ik voorgelezen

scenario's van Chat door te ploegen. Ik besluit een aantal groepjes uit te nodigen voor een mondeling en vind twee leesgrage en behulpzame collega's bereid om daarbij aan te sluiten als tweede assessor. In hun eigen tijd.

En wat een leuke, interessante gesprekken hebben we! Dan blijkt dat literatuur wel degelijk iets teweegbrengt en onze studenten aan het denken zet. Ze herkennen dingen uit hun eigen leven, met persoonlijke – soms pijnlijke – familiegeschiedenissen. Er zijn uitgesproken meningen, verbazing, kritiek, nieuwe woordenschat. Verrassende inzichten ook, bijvoorbeeld over het maken van moeilijke keuzes en dat het leven in een oogwenk zomaar kan veranderen.

Mijn mineur van enkele weken terug is geweken. Ik weet het zeker: de boekenclub moet blijven. En volgend jaar ruim ik tijd in voor persoonlijke gesprekken met iedereen. Ook – juist – in het hbo hoort het lezen van literatuur een plek te hebben, zelfs in een financiële studie of wat voor opleiding dan ook. Natuurlijk, ze zullen je niet aardig vinden, maar zoals gezegd: geen plaats voor tere zieltjes.

“Wat vooral leuk was, is om weer eens anders naar je lessen te kijken. Elke week was een andere docent aan de beurt om een activerende werkvorm in de les te verwerken. Mijn beurt ging over de placemat waarbij je studenten met een vel papier aan de slag zet om begrippen van de vorige keer te herhalen. Ze moeten dan gezamenlijk ook nog de begrippen kiezen die ze aan de klas willen uitleggen. Na enige aansporing ging iedereen aan de slag. Hierbij gaat het dan om het herhalen van de begrippen vanuit de theorie en de studenten aansporen om begrippen die ze lastig vinden ook in eigen woorden weer te geven.”

Melanie Weiss, docent Accountancy en deelnemer focusgroep

COLUMN

Miranda Jansson

Hoofddocent - opleiding Accountancy

Taalontwikkelen lesgeven in een accountancyopleiding: het klinkt misschien als een paradox. Cijfers spreken immers voor zich, toch? Maar wie ooit een eerstejaarsstudent heeft zien worstelen met een opdracht Administratieve Organisatie (kernvak van de opleiding, hierna: AO) weet beter: accountancy is taal. En precies daar ligt de kracht van TOL in het hbo.

In de praktijk betekent TOL dat we als docenten verder kijken dan alleen de inhoud. Natuurlijk moet een student begrijpen hoe een interne controle werkt, maar minstens zo belangrijk is dat hij dit helder kan verwoorden—mondeling én schriftelijk. In de module AO in jaar 1 hebben we hier bewust mee geëxperimenteerd. Tijdens de lessen voor deze module zag ik het gebeuren. Studenten die de stof ogenschijnlijk begrepen, maar vastliepen zodra ze het moesten uitleggen. Of andersom: studenten die in gesprekken ineens wél tot de kern kwamen. Dat was voor mij het moment waarop TOL ging leven. Niet als theoretisch concept, maar gewoon in de klas, tussen de gesprekken, vragen en soms ook de stiltes. Het begrip voor de student groeide mee met de taalvaardigheid.

*“Je slaat de
spijker op zijn kop”*

Wat TOL vooral zichtbaar maakt, is dat miscommunicatie vaak geen gebrek aan kennis is. Een moment dat me dat duidelijk werd, is een ervaring in mijn persoonlijke leven. Mijn eigen zoon kreeg feedback op zijn afstudeeronderzoek. De begeleider was positief en zei: “je slaat de spijker op zijn kop.” Mijn zoon liep daarna gefrustreerd weg, overtuigd dat het niet goed was. Dat moment maakte pijnlijk duidelijk hoe taal werkt—of juist niet werkt.

Sindsdien kijk ik anders naar mijn rol als docent. Het gaat niet alleen om uitleggen wat een interne controle is, maar ook om studenten helpen de taal van het vak te begrijpen en te gebruiken. Door meer interactie, door ruimte te geven om te praten, te oefenen en fouten te maken.

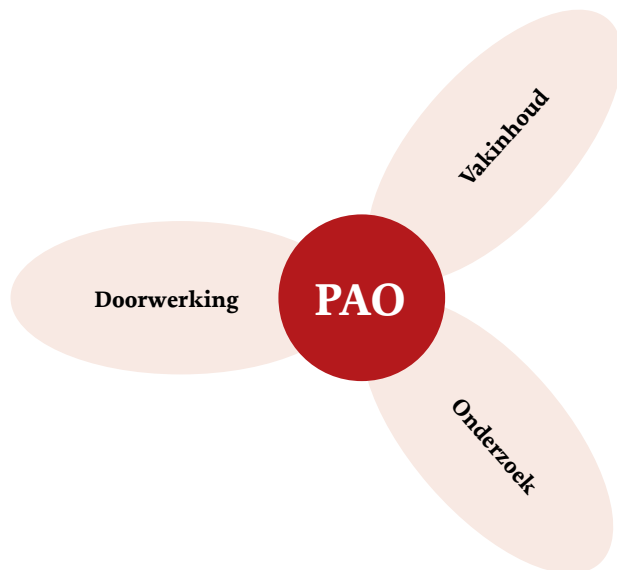
Binnen onze opleiding zie ik TOL dan ook niet als iets extra's, maar als een kans. Een kans om studenten zelfverzekerder te maken in hun communicatie en daarmee sterker in hun vak. Want uiteindelijk is een goede accountant niet alleen iemand die het begrijpt, maar vooral iemand die het helder kan overbrengen.

De uitdaging? TOL niet als losse term in een onderwijsvisie laten staan, maar het concreet maken in elke module. Want zodra studenten niet alleen snappen wat ze doen, maar ook kunnen uitleggen waarom, ontstaat er pas echt professioneel handelen. En dan blijken cijfers ineens toch niet het enige dat spreekt.

Participatie

SAMEN BOUWEN AAN TAALBEWUSTZIJN: ONDERZOEK MET IMPACT

Onderzoek krijgt voor mij pas echt betekenis wanneer het zichtbaar bijdraagt aan beter onderwijs. Vanuit die overtuiging heb ik binnen onze opleiding gewerkt met participatief actieonderzoek (PAO): niet als losstaand onderzoeksproject, maar als middel om samen te bouwen aan taalbewustzijn. Daarbij stond één gezamenlijke ambitie centraal: elke student taalvaardig en elke docent taalbewust.

Om deze ambitie waar te maken, hebben wij als PAO-team bewust gekozen voor een aanpak waarin onderzoeken en handelen elkaar voortdurend afwisselden. Deze werkwijze sluit aan bij participatief actieonderzoek zoals Eelderink (2021) dit beschrijft: een cyclisch proces waarin verbetering centraal

‘Samen bouwen aan taalbewustzijn vraagt om samen onderzoeken.’

staat en waarin wordt gewerkt volgens de PDCA-systematiek. Door steeds te reflecteren op wat werkte en wat niet, bleef het onderzoek direct verbonden met de onderwijspraktijk.

Een belangrijke kracht van het onderzoek lag in het samen onderzoekend werken. Eelderink (2021) omschrijft PAO als een onderzoeksbenadering die mensen in staat stelt om gezamenlijk complexe vraagstukken uit de dagelijkse praktijk aan te pakken. In deze benadering herken ik veel van wat Rozendaal et al. (2022) beschrijven: teams die vanuit gedeelde nieuwsgierigheid sterker worden door verschillende perspectieven te onderzoeken.

Door binnen het PAO-team bewust ruimte te maken voor deze perspectieven, werd het vraagstuk rondom vaktaalverwerving scherper. Niet alleen het probleem werd duidelijker, ook de samenhang met bredere onderwijsvraagstukken binnen de opleiding kwam in beeld. Deze gezamenlijke verkenning zorgde voor eigenaarschap en draagvlak bij het formuleren van verbeteracties.

‘Voor mij heeft onderzoek pas betekenis wanneer het zichtbaar iets verandert in mijn lessen of in hoe we als team werken.’

Praktijkvraag en doorlopende actie

Wat mij aanspreekt in het werk van Baarda et al. (2021), is de manier waarop zij laten zien hoe praktijkproblemen kunnen worden vertaald naar scherpe onderzoeksvragen en valide meetinstrumenten. Deze benadering vormde voor mij de basis om het onderzoek methodisch onderbouwd in te richten.

In mijn rol als procesbegeleider heb ik samen met het PAO-team geëxperimenteerd met onderwijsvernieuwingen, waarbij we telkens toetsten wat wel en niet effectief bleek. Deze manier van werken is iteratief van aard: we leren door te doen, meten en reflecteren, en passen onze aanpak steeds opnieuw aan op basis van ervaringen en onderzoeksresultaten. Juist deze dynamiek maakte het mogelijk om tijdig bij te sturen en interventies af te stemmen op wat de praktijk vroeg.

Gelijkwaardigheid en participatie als kwaliteitscriterium

Gelijkwaardigheid speelde gedurende het hele onderzoek een centrale rol. De kwaliteit van een participatief actieonderzoek wordt niet alleen bepaald door de gekozen interventies, maar ook door de mate waarin betrokkenen daadwerkelijk invloed hebben op het proces. De visie van Dedding en Aussems (2024), die participatie benaderen als een kritisch paradigma, heeft mijn denken hierover sterk beïnvloed.

In mijn rol als procesbegeleider zag ik het als mijn verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat iedere stem werd gehoord, machtsverschillen werden herkend en ruimte ontstond voor gelijkwaardige participatie. Deze benadering sluit aan bij de participatieniveaus van Migchelbrink (2022), waarin deelnemers niet alleen meedenken maar ook actief meedoen en mede-eigenaar worden van de oplossing.

Beslismomenten en mate van participatie in cijfers uitgedrukt

Zelf organiseren	0	0%
Meebeslissen	5	23%
Coproductie	7	32%
Adviseren	3	14%
Raadplegen	0	0%
Informeren	7	32%

Samen onderzoekend werken maakt van een individueel vraagstuk een gedeelde verantwoordelijkheid.’

Fases in het onderzoek en participatie

Om de mate van participatie binnen het onderzoek expliciet en transparant te maken, heb ik de onderzoeksactiviteiten getoetst aan de participatieladder van Migchelbrink (2022). Per fase en per activiteit is vastgesteld welk niveau van zeggenschap de deelnemers hadden, variërend van informeren tot zelfstandig organiseren.

Deze werkwijze sluit aan bij de PAO-cyclus zoals beschreven door Eelderink (2021), die start met een oriëntatiefase en via gezamenlijke analyse en co-creatie uitmondt in actie, uitvoering en evaluatie. In de bijbehorende tabel heb ik de chronologische opbouw van het onderzoek weergegeven en de mate van participatie gekoppeld aan de verschillende fasen van het actieonderzoek. Dit overzicht fungeert daarmee als expliciete verantwoording van hoe participatie binnen dit onderzoek is vormgegeven.

Wanneer ik terugkijk op het onderzoeksproces, zijn voor mij een aantal keuzemomenten bepalend geweest voor zowel de voortgang als de kwaliteit van het onderzoek.

1. Keuze voor de module Administratieve Organisatie

Wij hebben als PAO-team kritisch gekeken naar het onderwijsprogramma en meerdere modules overwogen. De keuze viel uiteindelijk unaniem op de module Administratieve Organisatie, omdat dit een sterk talig vak is en omdat hier een beroepsproduct aan gekoppeld is in de vorm van een adviesrapport en een eindpresentatie. Deze combinatie bood rijke aanknopingspunten voor onderzoek naar vaktaalverwerving.

2. Keuze van de focusgroep voor de taalinterventies

De focusgroep heeft zelf richting gegeven aan de invulling van de taalinterventies door te kiezen voor een gezamenlijke aanpak rondom voorkennis activeren met ondersteunende feedback. Binnen een roulatieschema heeft iedere docent een taalgerichte werkvorm voorbereid en ingebracht voor het team, waardoor het eigenaarschap nadrukkelijk bij de deelnemers zelf lag.

‘Transparantie over participatie vergroot de kwaliteit van het onderzoek.’

3. Keuze voor het EVA-Pack om leeropbrengsten zichtbaar te maken

Kort voorafgaand aan de afronding van het onderzoek heeft Niek van den Bogert een inspirerend college verzorgd over het door hem ontwikkelde EVA-Pack. Ik heb deze werkwijze voorgelegd aan het PAO-team. Met de gezamenlijke keuze voor het reflectieve interview en de bijbehorende vragen zijn in de afrondende sessie de leeropbrengsten van het onderzoek expliciet en gezamenlijk zichtbaar gemaakt.

Leeropbrengsten zichtbaar maken

Ook het zichtbaar maken van leeropbrengsten bleek essentieel. Voor mijn eigen onderwijspraktijk sluit dit aan bij het uitgangspunt van Neeleman (2024), die lerend leiderschap beschrijft als het stimuleren van ontwikkeling zonder de werkdruk onnodig te verhogen. Dit uitgangspunt werd door het PAO-team gedeeld bij het verkennen van de perspectieven van docenten.

De inzet van het EVA-Pack maakte het mogelijk om onderzoeksresultaten laagdrempelig bespreekbaar te maken. De reflectieve gesprekken die hieruit voortkwamen, hielpen mij als procesbegeleider

en ons als team om het juiste gesprek te voeren en de verbinding tussen taal en vakinhoud binnen de opleiding te versterken.

Doorlopend leren in de praktijk

Terugkijkend laat dit participatief actieonderzoek zien hoe onderzoek, ontwikkeling en eigenaarschap samenkomen. Niet als eindpunt, maar als een doorlopend proces waarin taalbewustzijn steeds opnieuw vorm krijgt in de praktijk.

Taalbewust onderwijs ontstaat waar onderzoek, praktijk en gedeeld eigenaarschap samenkomen!

FASES IN HET ONDERZOEK EN PARTICIPATIENIVEAU VAN BETROKKENEN (PAO MODULE ADMINISTRatieve ORGANISATIE - BACAOR23J1)

#	Aanvang	Activiteit	Fase Eelderink	Participatieniveau Migchelbrink	Resultaat
1	mei-25	Opstellen literatuursynthese PAO-thema	Oriëntatie	Informer	Theoretisch kader voortkomend uit verdieping in de wetenschappelijke literatuur rond het PAO-thema 'vaktaalverwerving'. Keuze voor de drie pijlers TVO
2	sep-25	Keuze voor te volgen literatuur en aanscherpen synthese	Oriëntatie	Adviseren	Keuze PAO-team voor de drie pijlers van TVO (taalsteun, interactie, context) als uitgangspunt voor taalontwikkend lesgeven binnen de opleiding, focus op didactiek vanuit hoge verwachtingen, feedback en ruimte voor taalproductie tijdens lessen
3	sep-25	Onderzoeksvraag bepalen	Oriëntatie	Meebeslissen	"PAO-team bepaalt de onderzoeksvraag: Welke didactische aanpak ondersteunt studenten in de opleiding Accountancy het meest effectief bij het verwerven en toepassen van vaktaal in het kader van taalontwikkend lesgeven (TOL)?"
4	sep-25	Hoofd- en deelvragen opstellen	Oriëntatie	Adviseren	Ik heb de hoofd- en deelvragen voorbereid: PAO-team vult aan en we stellen als geheel vast
5	sep-25	Keuze voor module PAO (participatief actieonderzoek)	Oriëntatie	Meebeslissen	PAO maakt keuze voor module die deelneemt aan het onderzoek: keuze AO als hoofdmodule en vervolgens inzichten toepassen bij Data Analyse en AO1 module, keuzerichting gedeeld met de onderwijsmanager
6	mei-25	Poster met dataverzameling en literatuur opstellen met-PAO team	Systeemexploratie	Coproductie	Academische poster voor het onderzoek, voortkomend uit een teamanalyse van opgehaalde data met een visualisatie in de vorm van een poster.
7	okt-25	Voorbereiden sessie met focusgroep door PAO team	Systeemexploratie	Informer	De poster voor het onderzoek is gereed, onderzoeksleider heeft agenda opgesteld en deelt werkvormen met PAO-team, rolverdeling afgesproken

8	nov-25	Oplossingsrichtingen onderzoek bepalen met focusgroep	Systeemexploratie	Meebeslissen	PAO-team heeft poster gepresenteerd: deelnemers kiezen richting en uitkomst is een aantal gezamenlijke interventies en enkele individuele interventies. Inclusief gezamenlijke voorbereiding en besluit over meetinstrumenten
9	nov-25	Meetinstrumenten kiezen	Systeemexploratie	Meebeslissen	PAO team onderbouwt en stelt meetinstrumenten voor, gezamenlijke keuze met focusgroep voor aanpak.
10	nov-25	Actieplan opstellen	Co-creatie / actieplan	Informereren	Het PAO-team verwerkt oplossingsrichtingen en interventies in planning en actieplan. Communicatie naar alle betrokkenen.
11	nov-25	TOL interventie: werkvormen 'voorkennis activeren'	Co-creatie / actieplan	Coproductie	Afspraak focussessie: we starten elke les met een taalgerichte werkvorm om voorkennis
12	nov-25	TOL interventie: taaldoelen koppelen aan vakdoelen	Co-creatie / actieplan	Coproductie	Afspraak focussessie: ik vertaal de vakdoelen naar taaldoelen voor de AO-lessen
13	nov-25	TOL interventie: leesinstructie	Co-creatie / actieplan	Coproductie	Afspraak focussessie: Alinda en ik stellen een leesinstructie op, specifiek op verzoek van Melanie. Alle docenten ontvangen de leesinstructie inclusief werkvorm.
14	nov-25	Vragen enquête bepalen voor 0-meting	Co-creatie / actieplan	Informereren	Voor de enquête heb ik een voorstel opgesteld van 20 stellingen die ik gekoppeld heb aan de deelvragen van het onderzoek. Deze vragen heb ik voorgelegd aan het PAO team en die waren akkoord.
15	nov-25	0-meting enquête organiseren	Uitvoering en monitoring	Coproductie	Ik heb de vragenlijst in Microsoft FORMS voorbereid en een brief voor de studenten uitgewerkt met uitleg en doel van de enquête. De docenten hebben dit vervolgens tijdens hun lessen gecommuniceerd en tijdens de les ruimte gemaakt om de enquête af te nemen
16	dec-25	tussentijdse evaluatie PAO	Uitvoering en monitoring	Informereren	Elke lesweek heb ik via individuele koffiegesprekken de voortgang gemonitord
17	jan-26	Opstellen vragenlijst interviews met studenten	Uitvoering en monitoring	Informereren	Ik heb verdiepende vragen opgesteld die passen bij de thema's, bedoeld om richting te bieden voor de docenten voor het afnemen van de interviews. Deze vragen sluiten aan op de vraagstelling uit de afgenomen enquête.
18	jan-26	Eindmeting enquête organiseren	Uitvoering en monitoring	Coproductie	Deelnemende docenten helpen met afnemen enquête tijdens lessen, ik heb de dataverzameling en verwerking gedaan.
19	feb-26	Interviews met studenten organiseren	Uitvoering en monitoring	Coproductie	Deelnemende docenten nemen interviews af met studenten: gedeeld eigenaarschap, ik heb als onderzoeksleider gecheckt op veiligheid en wenselijke antwoorden
20	feb-25	Dataverzameling, analyse en presentatie opstellen	Evaluatie en bijstelling	Informereren	Ik verwerk en analyseer de resultaten in Excel en verwerk deze inclusief tabellen en grafieken in een Powerpointpresentatie. Inzichten worden gedeeld met de PAO- en focusgroep
21	mrt-26	Afrondende sessie focusgroep	Evaluatie en bijstelling	Adviseren	We stellen gezamenlijk behaalde resultaten van het PAO vast en halen op wat het team wil behouden en welke leerpunten doorgegeven worden aan volgende teams
22	mrt-26	Afrondende sessie PAO	Evaluatie en bijstelling	Meebeslissen	We hebben gezamenlijk de resultaten en leerpunten PAO 1 vastgesteld, voor doorwerking is voor dit studiejaar gekozen voor de modules DATA analyse (pijlers en mondeling toevoegen toetsing) en AO1 module ontwikkeling (taalrijk maken)

COLUMN

Annika Lunenburg

docent - opleiding Accountancy

DOCENTENWIJSHEID – LEREN DOOR MEE TE DOEN

Een les begint voor mij niet met de inhoud, maar met de groep. Als de sfeer goed is, volgt de rest vaak vanzelf.

Daarom start ik mijn lessen bijna altijd met een korte check-in. Even peilen hoe iedereen erbij zit of een simpele vraag om binnen te komen. Het lijkt iets kleins, maar het maakt echt verschil. Studenten durven sneller iets te zeggen en de drempel om mee te doen wordt lager.

In de les zelf probeer ik het zo actief mogelijk te maken. Dus niet alleen luisteren, maar vooral doen. Soms spelen we 30 seconds met begrippen, een andere keer werken studenten in groepjes aan een soort escape room. Dat zorgt voor energie en betrokkenheid, maar ook voor betere gesprekken over de inhoud.

Ik wissel ook regelmatig van groepjes. Studenten werken dus niet steeds met dezelfde mensen, waardoor iedereen actief moet blijven en er nieuwe dynamiek ontstaat in de klas.

Dat vraagt wel iets van mij als docent. Ik moet meer loslaten en kan niet alles vooraf dichttimmeren. Tegelijk moet ik juist scherper hebben wat de kern van de les is en waar ik naartoe werk.

Wat ik ervoor terugkrijg, is een klas die meedoet. Meer energie, meer interactie en studenten die met elkaar in gesprek zijn over de stof.

En misschien nog wel het belangrijkste: het voelt minder als “moeten” en meer als samen leren.

Veldverkenning

VAKTAALVERWERVING BIJ ECONOMISCHE VAKKEN

Deze veldverkenning laat zien op welke kennis, expertise en bronnen taalbewust onderwijs in economische vakken zich kan baseren. De hier gepresenteerde bronnen en experts vormen het bredere veld waarin het in dit magazine beschreven onderzoek en beleidsadvies op gebaseerd zijn.

1. Kennisdragers

Experts

Deze experts bieden de theoretische, didactische en onderzoeksmatige basis voor taalbewust onderwijs in economische vakken.

Hajer & Meestringa

Bieden een stevig theoretisch en didactisch kader voor taalgericht vakonderwijs, waarin taalsteun, interactie en context samenhangend worden ingezet binnen vaklessen.

Jacqueline van Kruiningen & Jeroen Rozendaal

Lectoren aan Hogeschool Rotterdam die taalbewust hoger onderwijs en samen onderzoekend werken verbinden, met specifieke aandacht voor professionele leergemeenschappen en eigenaarschap van docenten.

Lia Voerman

Richt zich op didactisch coachen, feedback en hoge verwachtingen, en laat zien hoe gerichte vragen en feedback het leren én de taalontwikkeling van studenten versterken.

Niek van den Bogert

Ontwikkelt praktische werkvormen en instrumenten (zoals het EVA Pack) om onderwijsresultaten en leeropbrengsten zichtbaar en bespreekbaar te maken in teams.

Tiba Bolle & Inge van Meelis

Formuleerden de vijf vuistregels voor effectieve didactiek, die docenten helpen om leerdoelen, instructie en feedback doelgericht en samenhangend vorm te geven.

Madelon Eelderink & Ferdi Migchelbrink

Bieden een methodische basis voor participatief actieonderzoek, met nadruk op gelijkwaardigheid, eigenaarschap en doorwerking op team en organisatieniveau.

Ben Baarda

Levert met het Basisboek kwalitatief onderzoek een fundament voor het verantwoord kiezen, uitvoeren en verantwoorden van onderzoeksinstrumenten in praktijkgericht onderzoek.

Kris van den Branden & Marieke Vanbuel

Benaderen taalontwikkeling als kern van leren en participatie en bieden inzichten in hoe taalbeleid en taalonderwijs bijdragen aan gelijke kansen en studiesucces.

Organisaties & kenniscentra

- Taalunie
- Lectoraat taalbewust hoger onderwijs
- Lectoraat samen onderzoekend werken

2. Kennisbasis

Publicaties

- Handboek taalgericht vakonderwijs (Hajer & Meestringa) – biedt een praktisch didactisch kader om taalsteun, interactie en context samen te brengen.
- Handboek participatief actieonderzoek (Madelon Eelderink) – biedt een praktisch handboek om actieonderzoek in te richten en aan te sturen.
- Taal op school (Kris van den Branden & Marieke Vanbuel) – is een gids om taalleren en taalbeleid binnen scholen te implementeren.
- Taalbewust beroepsonderwijs (Bolle & Meelis) – biedt een heel toepasbaar kader met vijf vuistregels voor effectieve didactiek.

- In verband met taal (Jacqueline van Kruiningen) – in deze openbare les wordt ingegaan op de talige uitdagingen in het hoger onderwijs en wat docenten nodig hebben om studenten te ondersteunen.
- Basisboek kwalitatief onderzoek (Baarda et al) – biedt richting voor de keuze van instrumenten, meting en verantwoording van onderzoek.

3. Toepassing

Handige bronnen

- Platform taalgericht vakonderwijs
- Onderwijskennis.nl
- Vernieuwonderwijs.nl
- SLO (Stichting Leerplanontwikkeling), dit is een landelijke organisatie die scholen en opleidingen ondersteunt bij curriculumontwikkeling en taalgericht vakonderwijs.
- Leidraad taalbewust hoger onderwijs Leidraad taalbewust hoger onderwijs - Hogeschool Rotterdam
- Bibliotheek (Kennis & Informatie) van Hogeschool Rotterdam
- Business Datalab RBS

Voor wie met deze kennis zelf aan de slag wil, zijn hieronder concrete ingangen verzameld die direct toepasbaar zijn in onderwijsontwerp en lespraktijk.

Waarom is dit belangrijk?

- Beleid: het boek 'Taal op school' van Kris van den Branden en Marieke Vanbuel is voor mij het vertrekpunt geweest voor het analyseren van ons eigen taalbeleid en vooral met elkaar verkennen hoe taalbeleid voor onze opleiding impact kan hebben in plaats van een papieren tijger worden die in een la belandt. Een mooi manifest over duurzaam onderwijs vind je hier [onderwijs-voor-de-21ste-eeuw-ted-talk-finale-versie.pdf](#)
- Onderzoek: het Handboek Participatief Actieonderzoek van Madelon Eelderink heeft mij geïnspireerd bij mijn eigen onderzoek, vooral omdat het een perfecte balans biedt tussen literaire verantwoording en het toepassen en samen leren in de praktijk. [Madelon Eelderink - SevenSenses](#)

Hoe pak ik dit didactisch aan?

- Didactiek taalgericht vakonderwijs: een mooie inspiratiebron biedt het werk van Mirjam de Bruine in samenwerking met Maaïke Hajer, Inge van Meelis en Anneke Middelweerd. Hun boeken gaven mij mooie handvatten voor het inrichten van taalbewust onderwijs binnen de opleiding Accountancy. Via deze link heb je een mooie integrale verzameling van hun werk en kun je verkennen wat past bij jouw context. [Hoe geef je vorm aan effectief taalgericht vakonderwijs? | Onderwijskennis](#)

Wat kan ik morgen doen in mijn les?

- Taalgerichte werkvormen: in dit boek vind je 65 werkvormen die je voor de verschillende taalonderdelen kunt gebruiken. Mijn favoriet is de placemat methode om voorkennis te activeren. Ontzettend waardevol en goed toepasbaar! [Actief met taal | Valk.de Coole | 9789046904398 | Boom](#)

Hoe maak ik het concreet in mijn module?

- Taaldoelen koppelen aan vak- en lesdoelen: hoe je van een lesontwerp en vakdoelen de vertaling maakt naar te beheersen vaktaal en taaldoelen. In dit voorbeeld laat ik zien hoe je voor een vak (Administratieve Organisatie) vanuit een lesontwerp toewerkt naar te beheersen vakbegrippen en uiteindelijk een vaktaaldoel.
- Lesobservaties vanuit de drie pijlers van taalgericht vakonderwijs: [handreiking-kijkwijzers-taalgericht-vakonderwijs_1 \(1\).pdf](#)

Doorwerking

VAN ONDERZOEK NAAR VERANDERING IN DE PRAKTIJK

Binnen de master ligt de nadruk sterk op doorwerking: hoe zorg je ervoor dat onderzoek niet op papier blijft, maar daadwerkelijk iets verandert in de praktijk? Het gaat daarbij niet alleen om het toepassen van opgedane inzichten, maar om het beïnvloeden van beleid, het begeleiden van collega's en het zichtbaar innemen van een professionele rol als teacher leader. Doorwerking vraagt om reflectie op de eigen professionele identiteit, bijvoorbeeld in hoe je keuzes maakt en invloed uitoefent in de organisatie (Ruijters et al., 2020).

De keuze voor participatief actieonderzoek vergroot de kans op deze doorwerking. Juist doordat interventies samen met betrokkenen zijn ontwikkeld en geëvalueerd, ontstaat eigenaarschap en verdieping van kennis over taal, taalvaardigheid en taalontwikkeling (Elderink, 2021). In dit thema laat ik zien hoe de inzichten uit het onderzoek naar taalontwikkend

lesgeven (TOL) niet zijn blijven steken in één module, maar in beweging zijn gekomen binnen en buiten de opleiding Accountancy — en hoe deze beweging zich verder ontwikkelt.

Binnen mijn team

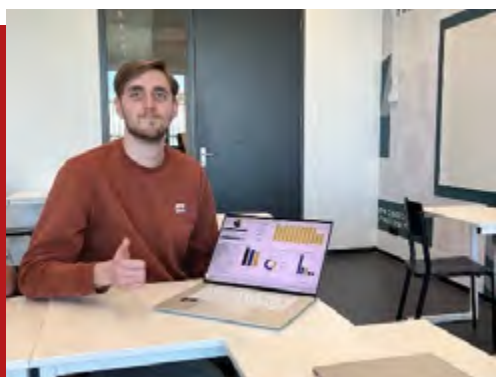
De doorwerking binnen het team is bewust klein en gericht gestart. Samen met het PAO-team is gekozen voor één focusgroep: de module Administratieve Organisatie (BACAOR23J1) in jaar 1. Deze module loopt door in alle studiejaar en is sterk talig van aard, wat haar geschikt maakte als vertrekpunt. Parallel aan dit onderzoek zijn dezelfde TOL-interventies toegepast in de module Management Accounting (BACMAC21J2) in jaar 2. In onderwijsperiode 3 is gekozen voor de module Data-analyse (BACPRO31J2) en voor het herontwerp van Administratieve Organisatie (BACAOR11J1) voor het nieuwe studiejaar.

› Vervolg Doorwerking

Er is voortgebouwd op eerdere inzichten en deze zijn toegepast in een nieuwe context. De resultaten en ervaringen worden actief gedeeld met collega's, met als doel TOL stap voor stap als een olievlek binnen de opleiding te laten verspreiden.

De doorwerking wordt concreet zichtbaar op meerdere plekken:

- *Didactisch coachen en beeldcoaching*
Binnen de opleiding is een beeldcoaching-traject gestart waarin docenten samen lesfragmenten analyseren, met specifieke aandacht voor feedback. TOL sluit hier direct op aan: in de analyse wordt zichtbaar wanneer taalsteun effectief wordt ingezet en waar kansen liggen om deze te versterken. Dit maakt taalbewust handelen bespreekbaar en concreet.

- *TOL in toetsing*
In de technisch georiënteerde module Data analyse is taalontwikkelen lesgeven nu expliciet opgenomen in de toetsing. Studenten bouwen een dashboard dat wordt beoordeeld via een mondeling eindgesprek, wat voor 30% meeweegt in het eindcijfer. Deze vorm maakt zichtbaar dat taalbewust onderwijs niet alleen het begrip verdiept, maar ook de kwaliteit van het eindproduct en het studiesucces versterkt.

- *Borging in het opleidingsjaarplan*
Taalontwikkelen lesgeven is inmiddels opgenomen als integraal onderdeel van het opleidingsjaarplan. Daarmee verschuift TOL van een onderzoeksinterventie naar een structureel uitgangspunt in het onderwijs.
- *Eigenaarschap bij collega's*
Bij het herontwerpen van de module Administratieve Organisatie voor het aankomende studiejaar benoemden docenten zelf dat de TOL interventies behouden moesten blijven. Dit laat zien dat taalbewust onderwijs niet meer wordt ervaren als 'iets van Paul', maar als gedeeld eigenaarschap.
- *Mondelinge boekbespreking als illustratief moment*
Een bijzonder moment van doorwerking deed zich voor bij een mondelinge herkansing van een leesopdracht in jaar 1. Studenten bleken tijdens het lezen schriftjes bij te houden met aantekeningen over personages en moeilijke woorden. In de gesprekken ontstonden rijke reflecties, onder meer over familiegeschiedenis, maatschappelijke thema's en taal. Dit moment maakte voor mij en mijn collega's tastbaar wat taalrijke interactie kan betekenen voor diepgang en betrokkenheid.
- *Leren van niet consequent inzetten*
In de module Management Accounting liet het tijdelijk verslappen van taalinterventies zien dat studiesucces direct samenhangt met structurele inzet. De resultaten van een taalrijke deeltoets waren significant hoger dan die van de eindtoets nadat de interventies minder consequent werden toegepast. Dit bevestigt het belang van borging, zoals ook zichtbaar werd in het resultaten thema van dit magazine.

Uitleg belang KPI	10%	Student kan toelichten wat de meerwaarde van de KPI is voor het bedrijf (10/0)
Uitleg uitvoering Visual (en ERD)	10%	Student kan toelichten waarom de visual is gekozen en op welke wijze de is ...
Uitleg uitvoering Excel	10%	Student kan toelichten op welke wijze de draaitabel of aansluiting is gemaakt
Weging in eindcijfer	30%	

Buiten mijn team

De doorwerking stopt niet bij de eigen opleiding. In februari ben ik door het blad Profielen gevraagd voor een interview over de master en het onderzoek. Profielen is een onafhankelijk journalistiek platform van de Hogeschool Rotterdam en bereikt studenten en medewerkers breed. De publicatie leidde niet alleen tot positieve reacties via sociale media, maar ook tot concrete interesse van collega's uit andere opleidingen.

In gesprekken met mijn manager is afgesproken dat ik in de toekomst andere financiële opleidingen ga ondersteunen bij het inrichten van taalontwikkellend lesgeven. Ook via het managementteam wordt mijn expertise gedeeld binnen het economische domein. Daarmee krijgt TOL een plek buiten de directe invloedssfeer van het PAO team en wordt gewerkt aan een bredere doorwerking binnen het economische domein van de hogeschool.

Voor de komende periode zie ik ruimte voor verdere initiatieven, zoals:

- TOL thema's op de onderwijsparade;
- een taalgerichte podcast met studenten en docenten;
- inzet van mijn expertise bij andere opleidingen en instituten;
- samenwerking met andere hogescholen op het gebied van taalbewust onderwijs.

Deze vormen van doorwerking sluiten aan bij de competentie omschrijving van de master, waarin het inspireren van vakgenoten en het delen van opgedane kennis buiten de eigen context expliciet worden benoemd.

Internationalisering (Vygotsky ball)

In november 2025 bezocht ik de HSN conferentie Onderwijs Nederlands in Tilburg, waar onderwijsprofessionals uit Nederland en Vlaanderen samenkomen rond actuele thema's in het taalonderwijs. De conferentie staat in het teken van kennisdeling en de verbinding tussen theorie en praktijk.

Na de lezing 'Cursussen techniek herschrijven met inzet van schrijfkaders en AI voor begrijpelijk lesmateriaal' raakte ik in gesprek met Kris Verstappen

en Eline Otte. Deze ontmoeting vormde het startpunt voor een mogelijke samenwerking rondom taalbewust en begrijpelijk onderwijsmateriaal. De inzichten uit deze lezing sluiten sterk aan bij ontwikkelingen binnen de opleiding Accountancy, met name bij de herontwikkeling van de module Administratieve Organisatie, waar studenten regelmatig worstelen met complexe vaktaal en wij met de docenten de cursus willen verbeteren en direct de slag gaan maken om ons lesmateriaal taalbewuster te maken.

De inzet van schrijfkaders en AI toepassingen bood concrete handvatten om lesmateriaal toegankelijker te maken, zonder in te leveren op inhoudelijke diepgang. Deze werkwijze beschouw ik als een veelbelovende good practice die ik verder wil verkennen binnen mijn eigen onderwijscontext. Tegelijkertijd draagt dit contact bij aan de uitbreiding van mijn professionele netwerk als teacher leader en opent het de mogelijkheid tot toekomstige coproductie en gezamenlijk praktijkgericht onderzoek.

Hoewel deze internationalisering nog niet heeft geleid tot concrete producten, is het eerste contact geweest en dat betekent een eerste stap in het delen en verrijken van kennis over taalbewust onderwijs over landsgrenzen heen.

De eerstvolgende stap?

We hebben na het eerste gesprek afgesproken om binnenkort elkaar te ontmoeten en in gesprek te gaan over enerzijds mijn vraag (gebruik maken van expertise uit hun good practice) en ook te kijken waar wij elkaar kunnen vinden voor toekomstige samenwerking en onderzoek.

Profielen: Deze HR-docenten volgen ook een master

48

COLUMN

Edith van Gameren

Hoofdredacteur Profielen

Ik werk elke dag met taal, maar eigenlijk ben ik historicus. Tussen die twee zit een logische verbinding. Voor historici is het ontstaan van het schrift het startpunt van de geschiedenis. Ze gaan zich in de mensheid verdiepen vanaf de eerste vastgelegde krabbels.

Alles wat daarvoor komt, is voor-geschiedenis, pro-loog, en niet het terrein van historici maar van archeologen, geologen, antropologen. Er was in die proloog ook echt wel cultuur, die zie je in bouwsels, sierraden, potten, tekeningen, noem maar op. Maar niets is in taal vastgelegd, dus de kennis over prehistorische cultuur blijft een beetje gissen naar de betekenis van die overblijfselen.

Wat als eerste opgeschreven werd - in Egypte en Sumerië, zo'n drieduizend jaar voor Christus - waren eigenlijk nog geen echte teksten. Het zijn eerder kleine stukjes extern geheugen om voorraden, schulden en contracten te administreren. Dat je niet alles hoefde te onthouden - en mogelijk betwisten - maakte het leven

vast een stuk makkelijker. Niet veel later begonnen mensen de nieuwe technologie te gebruiken om hun verhalen, ideeën en overtuigingen vast te leggen. Vanaf dat moment weten we wat mensen geloofden en bedachten, door de woorden die ze kozen.

In de vijfduizend jaar die volgden maakte de geschreven taal kleine en grote revoluties door, denk aan de boekdrukkunst, de leerplicht. Het aantal schrijvers en het aantal lezers groeide explosief. De nieuwste revolutie: taalmodellen. Ze schrijven veel sneller dan mensen, en soms ook beter. Wat gaat dat doen met ons denken? Zijn we straks nog in staat onze verhalen, ideeën en overtuigingen zorgvuldig, doordacht en doorleefd te verwoorden? Of raken we dat voor altijd kwijt?

Als we onze woorden door machines laten kiezen, eindigt dan de geschiedenis? Worden de prehistorie en de historie opgevolgd door de post-historie? Als historicus ben ik nieuwsgierig naar dat tijdperk. Als mens lig ik er soms van wakker.

PROFIELEN

Onafhankelijk nieuws van de Hogeschool Rotterdam

Professioneel profiel en reflectie

VAN ONDERZOEK NAAR VERANDERING IN DE PRAKTIJK

Mijn visie op de rol van teacher leader

Voor mij is een teacher leader iemand die het voortouw neemt in onderwijsvernieuwing, collega's inspireert en actief bijdraagt aan kwaliteitsontwikkeling. Dat gebeurt zelden vanuit een formele hiërarchische functie en juist vaak door collega's vanuit een informele positie mee te krijgen door expertise te delen, verbinding te zoeken en vernieuwende ideeën met elkaar verder te brengen. Tijdens mijn studie raakte ik gecharmeerd van de visie op teacher leadership zoals beschreven door Snoek et al. (2019). Zij omschrijven een teacher leader als een leraar die invloed uitoefent op alles wat het eigen vak of de eigen klas overstijgt en die collega's, leidinggevend en het bredere schoolbeleid weet te raken door te inspireren en verandering in gang te zetten. Een vergelijkbare gedachte is te vinden bij Muijs en Harris (2007), die teacher leadership typeren als gedeeld en niet hiërarchisch leiderschap, waarbij leraren binnen en buiten de klas handelen als deskundige professionals die door samenwerking en focus op onderwijskwaliteit schoolontwikkeling versterken. Deze inzichten sloten goed aan bij hoe ik mijn rol al intuïtief vormgaf en bij de aanpak van ons PAO, waarin samen onderzoekend werken centraal staat. Mijn teacher leadership kenmerkt zich door het verbinden van expertise en enthousiasme, het creëren van een veilige ruimte om te experimenteren en het gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor taalgerichte onderwijsvernieuwing.

Mijn ontwikkeling als teacher leader

In mijn rol als teacher leader heb ik de afgelopen twee jaar veel geleerd. Aan het begin vond ik het best spannend en vroeg ik mij af of ik wel voldoende deskundig was om het thema taalontwikkelen lesgeven te trekken. Hoewel ik ruimte en vertrouwen ervoer vanuit mijn omgeving, moest ik mijn eigen plek nog vinden. Een belangrijk keerpunt was het besluit om juist de meest kritische collega's uit te nodigen voor een eerste professionaliseringssessie. Hun vragen waren scherp, maar het gesprek bleef inhoudelijk en constructief. Dat moment liet mij ervaren dat mijn enthousiasme en oprechte behulpzaamheid niet alleen bijdroegen aan het goede gesprek, maar ook een gezamenlijk vertrekpunt vormden om met taal aan de slag te gaan.

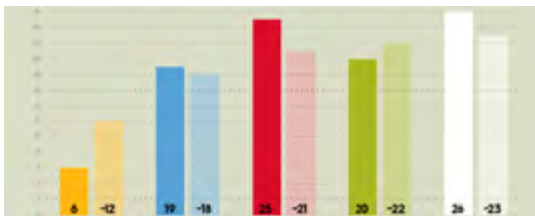
Deze kwaliteiten, die volgens Ofman (2000) passen bij mijn kernkwaliteiten, zet ik bewust in om een veilige en open sfeer te creëren waarin collega's durven te experimenteren. Wat mij daarbij opviel, was dat collega's het belang van taal in het leerproces herkennen en het mij gunnen om dit thema te dragen, maar dat er lef voor nodig is om met elkaar out-of-the-box te denken en te handelen. Dat besef gaf mij energie en vergrootte mijn vertrouwen in mijn eigen rol. Hierin herken ik veel van wat Snoek et al. (2019) beschrijven als kwaliteiten van effectief teacher leadership.

› Vervolg *Professioneel profiel en reflection*

In mijn werk als procesbegeleider scoor ik hoog op de wit-rood-groene veranderkleuren van De Caluwé (2019). Dat zie je terug in hoe ik werk: ik bied ruimte, stimuleer eigenaarschap en zet in op een open en veilige sfeer waarin collega's hun eigen vorm vinden voor taalbewust onderwijs.

Binnen het PAO team heb ik daarbij vooral geleerd balans te vinden tussen energie en neutraliteit. Waar mijn enthousiasme voorheen snel de boventoon voerde, heb ik geleerd om bewuster te luisteren, stiltes te laten bestaan en alle stemmen ruimte te geven. Door expliciet in te zetten op exploratieve gespreksvoering ontstaat de ruimte die nodig is voor effectief teacher leadership (Snoek et al., 2019). We werken hierbij vanuit de principes van samen onderzoekend werken (Eelderink, 2021; Rozendaal et al., 2022). Daardoor is de onderwijsvernieuwing die ik bij het PAO initieer niet langer mijn project, maar een gezamenlijke verantwoordelijkheid geworden. Een belangrijk leerpunt en inzicht hierbij was dat minder controle niet leidde tot chaos, maar juist tot beter doordachte en gedragen ideeën.

Ik merk dat ik nu makkelijker beweeg tussen mijn rollen als procesleider, expert en docent, en dat de PAO aanpak doorwerkt in andere vakken. Bezien vanuit het ijsbergmodel van McClelland (Ruijters, 2020), is mijn overtuiging en drijfveer dat taalbewust lesgeven een voorwaarde is voor inclusief onderwijs en diepgaand leren.

Waar in ik nog beter wil worden, is het zichtbaarder innemen van mijn rol als teacher leader voor TOL en het versterken van mijn onderzoekende houding. Dat vraagt van mij dat ik feiten, perspectieven en aannames scherper onderzoek voordat ik tot actie overga. Mijn groei zit ook in het durven loslaten: door mijn rol te verschuiven van 'zelf doen' naar meer faciliteren, wordt taalontwikkelen lesgeven minder afhankelijk van mijn persoon. Het doel is dat aandacht voor taal een vanzelfsprekend onderdeel wordt van iedere module, gedragen door het hele team. Op die manier geef ik invulling aan mijn teacher leadership: niet door voorop te lopen, maar door samen met collega's ruimte te creëren voor taalbewust onderwijs als vanzelfsprekend onderdeel van onze opleiding.

Wat vind en vond ik lastig tijdens mijn onderzoek?

In mijn ontwikkeling als teacher leader heb ik gemerkt dat juist de momenten waarop het schuurt, voor mij de beste leermomenten zijn geweest.

Wat is een bumpy moment?

Een bumpy moment is een interactiemoment waarin je op basis van eigen inzicht handelt, terwijl je achteraf ook een ander, legitiem handelingsalternatief kunt aanwijzen (Van Kan, Ponte & Verloop, 2010).

Bumpy moment 1 – controle willen hebben versus loslaten (online PAO-sessie)

Ervaring

Tijdens een PAO-bijeenkomst richtte ik me vooral op een collega die onverwacht online aansloot. Daardoor verloor ik het overzicht en vergat ik belangrijke opbrengsten vast te leggen. Ik voelde me verantwoordelijk, maar ook overbelast.

Reflectie

Op dat moment merkte ik hoe sterk mijn behoefte aan controle is. Ik voelde me verantwoordelijk voor het proces en de opbrengst, waardoor ik automatisch alles naar me toe trok. Tegelijkertijd sluit dat niet aan op mijn overtuiging dat samen onderzoekend werken juist vraagt om gedeeld eigenaarschap. Wat ik daarin lastig vind, is dat loslaten voor mij snel voelt als het risico nemen dat iets ‘minder goed’ verloopt. Stilvallen, vertraging of onduidelijkheid ervaar ik dan als mijn verantwoordelijkheid. Die spanning zit diep: aan de ene kant wil ik kwaliteit borgen, aan de andere kant wil ik ruimte geven aan het team.

Mijn ontwikkeling als teacher leader is niet alleen zichtbaar in wat goed ging, maar juist ook in de momenten waarop het schuurt. Deze zogeheten bumpy moments hebben een belangrijke rol gespeeld in mijn leerproces en hangen direct samen met de keuzes die ik in mijn onderzoek heb gemaakt.

Terugkijkend zie ik dat juist mijn behoefte aan controle het eigenaarschap van anderen beperkte. Door rollen explicieter te verdelen en bewust een stap terug te doen, merkte ik dat er meer rust ontstond én betere ideeën vanuit het team kwamen. Dit moment heeft mij geleerd dat vertrouwen geven niet betekent dat je controle verliest, maar dat je het proces verdiept.

Keuzemoment (2 – PAO-team)

Dit moment heeft mijn keuze beïnvloed om bewuster te sturen op gedeeld eigenaarschap binnen het PAO-team.

Groei

Ik heb geleerd om rollen explicieter te verdelen en vertrouwen te hebben in de bijdrage van anderen. Minder zelf doen, leverde juist meer kwaliteit en rust op.

Bumpy moment 2 – didactische misser in AO-les

Ervaring

In een les Administratieve Organisatie gebruikte ik veel vaktaal en een hoge informatiedichtheid. Ik merkte dat studenten afhaakten, maar probeerde het op te lossen door nog harder te werken.

Reflectie

In deze les handelde ik sterk vanuit mijn vakinhoudelijke overtuiging: ik wilde de inhoud goed en volledig overbrengen. Toen ik merkte dat studenten afhaakten, was mijn eerste reflex om harder te werken en nog meer uitleg te geven. Achteraf zie ik dat ik daarmee juist verder van de studenten af kwam te staan.

Wat hier voor mij meespeelt, is dat ik waarde hecht aan inhoudelijke kwaliteit en diepgang. Ik merk dat ik het lastig vind om die los te laten of te vereenvoudigen, omdat dat voor mijn gevoel afbreuk doet aan het niveau. Tegelijkertijd zie ik dat leren pas ontstaat als studenten kunnen aanhaken bij wat ze al weten.

Deze spanning tussen tempo, diepgang en aansluiting heeft mij bewust gemaakt van het belang van vertragen. Door expliciet voorkennis te activeren en vaktaal stapsgewijs op te bouwen, merkte ik direct meer betrokkenheid. Dit moment heeft mij geleerd dat goed onderwijs niet begint bij wat ik wil overbrengen, maar bij waar de student staat.

Keuzemoment (1 – module AO)

Dit moment bevestigde mijn keuze om AO als startpunt voor het onderzoek in te brengen en om taalontwikkelen lesgeven centraal te stellen.

Groei

Door het bespreekbaar te maken met studenten en mijn aanpak aan te passen, merkte ik direct effect. Ik heb geleerd dat vertragen en aansluiten bij voorkennis essentieel is voor diepgaand leren.

Bumpy moment 3 – twijfel bij eerste professionaliseringssessie

Ervaring

Ik stelde de eerste sessie met collega's uit, omdat ik toen twijfelde aan mijn eigen deskundigheid op taalgebied en aannam dat taal geen prioriteit had.

Reflectie

Mijn twijfel voorafgaand aan deze sessie zat minder in het onderwerp en meer in mijn eigen positie. Ik vroeg me af of ik wel capabel genoeg was om dit thema te trekken. Die onzekerheid zorgde ervoor dat ik het moment uitstelde.

Wat hier voor mij onder zit, is de waarde die ik hecht aan deskundigheid en geloofwaardigheid. Ik wil het goed doen en het gevoel hebben dat ik iets toevoeg. Tegelijk merkte ik dat juist die behoefte mij tegenhield om het gesprek aan te gaan.

Achteraf zie ik dat mijn aannames niet klopten: collega's waren juist nieuwsgierig en betrokken. Door het gesprek wel aan te gaan, verschoof mijn rol van iemand die moet overtuigen naar iemand die het

gesprek faciliteert. Dit moment heeft mij geleerd dat leiderschap minder zit in alles weten, en meer in het creëren van ruimte voor gezamenlijke ontwikkeling.

Keuzemoment (2 – PAO-team)

Dit moment heeft mijn keuze beïnvloed om juist kritische en betrokken collega's actief te betrekken bij het PAO.

Groei

Ik ontdekte dat er al veel gebeurt op het gebied van taal en dat collega's gemotiveerd zijn. Mijn rol verschoof van overtuigen naar verbinden.

Bumpy moment 4 – TOL ontbreekt in jaarplan

Ervaring

Tot mijn verbazing was taalontwikkelen lesgeven niet opgenomen in het jaarplan, ondanks ons onderzoek en de visie van de opleiding.

Reflectie

Wat mij in dit moment vooral raakte, was de mismatch tussen wat wij als team ontwikkelden en wat zichtbaar werd in het beleid. Ik ging er impliciet van uit dat goed werk en mooie inzichten vanzelf doorwerkt. Toen dat niet gebeurde, voelde dat als een gemiste erkenning van de waarde van het traject en thema Taal.

Daaronder ligt voor mij de overtuiging dat inhoud uiteindelijk leidend zou moeten zijn. Tegelijkertijd realiseer ik me dat organisaties anders werken: zichtbaarheid, timing en positionering zijn minstens zo belangrijk.

Dit moment confronteerde mij met mijn neiging om vooral op de inhoud te focussen en minder op strategische beïnvloeding. Ik wil me bewuster gaan richten op het expliciet maken en positioneren van resultaten, bijvoorbeeld richting de onderwijsmanager en jaarcoördinatoren en in het jaarplan. Ik heb geleerd dat impact niet alleen ontstaat door goed werk, maar ook door het zichtbaar en bespreekbaar te maken.

Keuzemoment (doorwerking / teacher leadership)

Dit moment maakte voor mij duidelijk dat ik actiever moet sturen op zichtbaarheid en borging van resultaten.

Groei

Dit moment heeft mij laten zien dat verandering niet vanzelf doorwerkt in een organisatie. Ik ging er impliciet vanuit dat ons TOL door ons PAO-onderzoek automatisch zichtbaar zou worden in het jaarplan, maar dat bleek niet het geval. Wat mij vooral aanspreekt in de visie van Boonstra (2020), is dat hij benadrukt dat verandering alleen beklijft wanneer deze onderdeel wordt van een continu proces en borging in de organisatie. Verandering is geen eenmalige interventie, maar vraagt om herhaling, zichtbaarheid en actieve sturing en borging via de officiële kanalen.

Bumpy moment 5 – loslaten in de klas (Management Accounting)

Ervaring

In een nieuwe module gaf ik les zonder vaste structuur van powerpoints. Ik werkte interactief en taalgericht, maar wist vooraf niet waar studenten zouden vastlopen.

Reflectie

In deze lessen merkte ik hoe spannend ik het vind om controle los te laten. Zonder vaste structuur voelde het alsof ik minder grip had op het verloop van de les. Dat raakte aan mijn behoefte om overzicht en richting te houden. Tegelijkertijd zag ik dat juist deze open vorm meer ruimte gaf aan interactie en verdieping. Studenten gingen meer praten, denken en vragen stellen dan in een strak geregisseerde les.

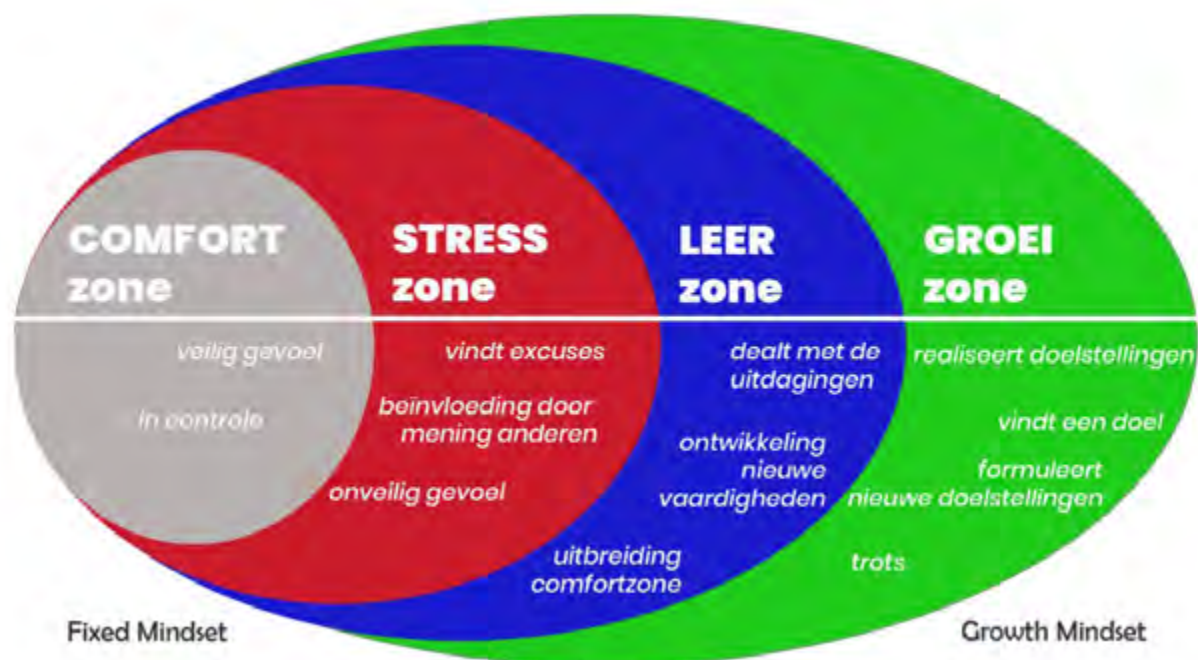
Dit moment heeft mij geleerd dat loslaten geen verlies van kwaliteit betekent, maar een andere vorm van kwaliteit oplevert: minder voorspelbaar, maar inhoudelijk rijker en betekenisvoller.

Keuzemoment (4 – docenten als interviewers / loslaten)

Dit moment heeft mijn keuze versterkt om meer te vertrouwen op het proces en de inbreng van anderen.

Groei

Ik heb ervaren dat taalgericht werken en didactisch coachen zorgen voor meer betrokkenheid, veiligheid en diepgang. Loslaten is spannend maar levert niet minder, maar juist rijker en leuker onderwijs op.

Feedback

HOE MIJN OMGEVING MIJ ZIET ALS TEACHER LEADER: FEEDBACK VAN COLLEGA'S EN HET LEERTEAM

“Paul is een kamergenoot en directe collega van mij bij de module data-analyse. Een van de belangrijke punten in de samenwerking is dat ik bij Paul altijd uit kan gaan van zijn goede intenties. Hij is ten alle tijden gericht op het uitvoeren van goed onderwijs met daarbij nadrukkelijke aandacht voor het potentieel van iedere student. Om dit te realiseren komt hij regelmatig met nieuwe ideeën voor werkvormen of over het inrichten van modules. Zo hebben we op zijn initiatief het taalcomponent binnen de module data-analyse vergroot. Paul geeft daarbij niet alleen aan dat iets verbeterd moet worden, maar komt dan ook met concrete bruikbare plannen. Dit wordt zeer gewaardeerd en leidt tot mooier onderwijs.”

Sascha Nieuwboer
docent Accountancy

.....

“Vanaf het moment dat we samen startten bij de opleiding Accountancy en onze BDB/BKE-traject samen doorliepen, viel Paul zijn gedrevenheid, liefde voor de student en het onderwijs op.

Paul is een docent met een duidelijke drijfveer: namelijk het beste uit zijn studenten halen en daarbij zelf ook continu blijven reflecteren, onderzoeken en groeien. Wat hem als docent typeert; oprechte betrokkenheid bij studenten en daar ook actief naar handelen. De overtuiging dat ‘we’ (de studenten en docenten) het samen doen staat daarbij voor hem voorop. Hij enthousiasmeert collega's, stelt vragen die ertoe doen en durft daarin kritisch te zijn, maar altijd met het doel om het onderwijs betekenisvoller te maken.

Het verbaasde mij dan ook niet dat hij ervoor koos te starten met de master Taalontwikkelen Lesgeven. Een master die perfect aansluit bij wie hij is als docent. In zijn lessen maakt Paul de taal van het vak toegankelijk en biedt hij ondersteuning zodat studenten niet alleen de inhoud begrijpen maar ook de taal leren gebruiken die daarvoor nodig is.

Wat ik bijzonder waardeer, is dat hij professionaliteit en menselijkheid moeiteloos combineert. Hij is benaderbaar, denkt mee en staat altijd klaar voor een goed gesprek. Paul heeft het hart op de juiste plek, voor zijn studenten én voor zijn collega's. Dat maakt hem niet alleen een sterke docent, maar ook een natuurlijke teacher leader.”

Sherida Dankfoort – Hamen
docent Accountancy

.....

“Paul is een leerteam lid bij de master Taalbewust leren. Hij is voor mij iemand die rust brengt in het leerteam. Hij luistert aandachtig, stelt doordachte vragen en neemt de tijd om echt te begrijpen wat iemand bedoelt. Wat ik in hem waardeer, is dat hij niet meteen met oplossingen komt, maar eerst scherp probeert te krijgen waar het nu echt om draait. Daardoor helpt hij mij om mijn eigen denken te verdiepen.

Tegelijkertijd durft Paul ook kritisch te zijn. Hij benoemt dingen op een eerlijke, maar respectvolle manier. Dat maakt dat zijn feedback binnenkomt zonder dat het ongemakkelijk wordt. In gesprekken zorgt hij voor balans: hij geeft ruimte, maar houdt ook focus.

Wat ik ook sterk vind, is dat Paul altijd bereid is om te helpen. Of het nu gaat om meedenken, feedback geven of even sparren, hij staat ervoor open en maakt daar tijd voor.

Ik zie Paul als een betrouwbare en reflectieve leerteamgenoot, iemand die bijdraagt aan een veilige sfeer en aan inhoudelijke verdieping.”

Bodine Penterman
Leerteamcollega Master TBL

.....

‘Ik heb je leren kennen als een bevlogen man, die in al zijn bescheidenheid regelmatig verbaasd is over zijn eigen impact. Als één van de twee niet taaldocenten binnen de groep begon je aan de master vanuit het idee dat taal weleens een sleutel kon zijn om je studenten verder te helpen. Je wist alleen nog niet goed hoe. Inmiddels heb je een duidelijk beeld van wat volgens jou nodig is en hoe dat te bereiken. Je bent analytisch sterk, weet theoretische kennis – zowel op het gebied van tbo als teacher leadership – goed door te vertalen naar de praktijk, legt makkelijk contact, staat positief in het leven, maar je bent bovenal een gedreven en taalbewuste docent die zijn collega’s weet mee te nemen en die het beste uit zijn studenten wil halen!’

Michelle Koorling
Leerteamcollega Master TBL

.....

Je bent een betrokken en bereidwillige leerteamgenoot met een pragmatische instelling. Je toont oprechte interesse in anderen en hebt oog voor de ontwikkeling van zijn leerteamgenoten. Jouw open houding draagt zichtbaar bij aan een prettige dynamiek binnen het leerteam.’

Angely van Gobbel
Leerteamcollega Master TBL

Ethische verantwoording

‘Ethische verantwoording zit voor mij niet alleen in regels, maar in hoe ik door duidelijke communicatie, met ruimte en vertrouwen, een veilige setting creëer waarin iedereen gelijkwaardig kan bijdragen.’

Ethische verantwoording in mijn onderzoek

Tijdens mijn participatief actieonderzoek heb ik ervaren dat ethische verantwoording veel verder gaat dan het volgen van regels rondom privacy en dataverwerking. Wat mij in de literatuur vooral aanspreekt, is dat ethiek binnen PAO nauw verbonden wordt met gelijkwaardigheid en eigenaarschap van deelnemers (Eelderink, 2021). Dat heb ik in mijn eigen praktijk direct teruggezien: deelnemers zijn niet alleen respondenten, maar mede-eigenaar van het onderzoek.

Voor studenten heb ik sterk ingezet op transparantie en veiligheid. Zij zijn vooraf geïnformeerd over het doel van het onderzoek, het gebruik van de data en de anonimiteit van hun deelname. Deelname was vrijwillig en data zijn anoniem verzameld via enquêtes en interviews. Door dit ook actief toe te lichten in de les merkte ik dat studenten zich vrijer voelden om eerlijke antwoorden te geven. De data zijn veilig opgeslagen en alleen op geaggregeerd niveau geanalyseerd, waardoor individuele studenten niet herleidbaar zijn (Baarda et al., 2021).

Ook bij de interviews heb ik bewust gewerkt aan een veilige setting. Studenten konden vrijuit spreken en wisten dat hun uitspraken geen invloed hebben op hun beoordeling. Door de gesprekken terug te luisteren, heb ik gecontroleerd of deze veiligheid ook daadwerkelijk zichtbaar was. Mijn indruk was dat studenten zich open opstelden, wat de kwaliteit van de data ten goede kwam.

Binnen het docententeam lag mijn focus op autonomie en vertrouwen. Collega's kregen ruimte om zelf keuzes te maken in hun aanpak. Wat mij hierin heeft beïnvloed, is het inzicht dat vertrouwen de basis vormt voor samenwerking (Lencioni, 2002). Door actief te luisteren en ruimte te geven aan verschillende perspectieven, ontstond een veilige leeromgeving waarin collega's zich eigenaar voelden van het proces (Snoek et al., 2019).

Tegelijkertijd was ik mij bewust van machtsverhoudingen. Als docent en onderzoeker heb je altijd invloed. Door anonimiteit te waarborgen, mijn rol transparant te maken en actief feedback op te halen, heb ik geprobeerd deze invloed zo klein mogelijk te houden.

Terugkijkend zie ik dat ethiek in mijn onderzoek niet alleen zit in regels, maar juist in mijn handelen: het creëren van vertrouwen, ruimte en gelijkwaardigheid. Tegelijkertijd ligt er nog een ontwikkelpunt: in een vervolgonderzoek zou ik studenten actiever betrekken bij het delen en interpreteren van de resultaten, zodat betrokkenheid en validiteit verder worden versterkt.

Literatuur

Baarda, D. B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., & Van der Velden, T. (2021). *Basisboek kwalitatief onderzoek (5e dr.)*. Noordhoff.

Boonstra, J. (2020). *Veranderen als samenspel: Een positieve kijk op het veranderen en vernieuwen van organisaties*. Boom.

Borst, A. (2023). *Taalontwikkelen lesgeven voor inclusiviteit en studiesucces*. Onderwijskennis.nl. <https://www.onderwijskennis.nl/publicaties/taalontwikkelen-lesgeven-voor-inclusiviteit-en-studiesucces>

Dedding, C., & Aussems, K. (2024). *Participatie: het verschil tussen een methode en een kritisch paradigma*. TSG Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen, 102, 81–87.

Eelderink, M. (2021). *Handboek participatief actieonderzoek: Samen bouwen aan een betere wereld (2e dr.)*. SWP.

Gibbons, P. (2002). *Scaffolding language, scaffolding learning: Teaching second language learners in the mainstream classroom*. Heinemann.

Hajer, M., & Meestringa, J. (2021). *Taalgericht vakonderwijs: Praktische handvatten voor docenten in het mbo en hbo*. Noordhoff.

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112.

Lencioni, P. (2002). *The five dysfunctions of a team: A leadership fable*. Jossey-Bass.

Losada, M., & Heaphy, E. (2005). *The role of positivity and connectivity in the performance of business teams*. *American Behavioral Scientist*, 47(6), 740–765.

Migchelbrink, F. (2022). *De kern van participatief actieonderzoek (4e dr.)*. SWP.

Muijs, D., & Harris, A. (2007). Teacher leadership in (in)action: Three case studies of contrasting schools. *Educational Management Administration & Leadership*, 35(1), 111–134.

Neeleman, A. (2024). *Lerend leiderschap in de lerende school*. Hogeschool Rotterdam.

Poelmans, P. (2022). *Lezen in alle vakken: Een doorlopende lijn*. <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/talentontwikkeling/optimaliseren-leerprocessen/lezen-in-alle-vakken>

Rozendaal, J. S., Teurlings, C., Van den Berg, N., Van Doesum, K., Driessen, L., Hageman, M., Luke-Mulder, F., Neven, C., Van der Heul, W., Wijnands, E., Nawijn, A., Albone, S., & Den Uijl, D. (2022). *Samen onderzoekend werken in het mbo: Praktijkboek voor docenten*. Consortium Tools voor Teamleren.

Rubie-Davies, C. (2011). Teacher expectations and student achievement. *Contemporary Educational Psychology*, 36(2), 104–115.

Ruijters, M. (2020). *Mijn Binnenste Buiten*. Boom.

Shute, V. J. (2008). Focus on formative feedback. *Review of Educational Research*, 78(1), 153–189.

Snoek, M., et al. (2019). *Teacher leadership: Hoe kan het leiderschap van leraren in scholen versterkt worden?* Hogeschool van Amsterdam.

Swart, F., & Kuiper, C. (2018). *Taalbewust en taalontwikkelen lesgeven in het hbo*. Universiteit Utrecht / Saxion.

Van den Bergh, H., & Rijlaarsdam, G. (2016). *Taalvaardigheid als voorwaarde voor burgerschap en participatie*. Boom.

Van den Bogert, N. J. (2025). *EVA-Pack (educatief spel)*. Hogeschool Rotterdam.

Van den Branden, K., & Vanbuel, M. (2023). *Taal op school: 75 vragen over taalbeleid in het secundair onderwijs*. Pelckmans.

Van den Kruiningen, J. (2023). *In verband met taal: Naar een gedeelde kennisbasis voor taalbewust hoger onderwijs*. Hogeschool Rotterdam.

Vanbuel, M. B. (2017). *De impact van taalstimuleringsmaatregelen op taalontwikkeling*. Steunpunt Onderwijsonderzoek.

Vanhooren, S., & Wulftange, L. (2022). *Taalcompetent in het hoger onderwijs*. Nederlandse Taalunie.

Voerman, L., & Faber, F. (2022). *Didactisch coachen: Hoge verwachtingen concreet maken met behulp van feedback, vragen en aanwijzingen*. De Weijer Uitgeverij.

Dit taalmagazine vormt de afronding van twee jaar leren, onderzoeken, schrijven, twijfelen, ontdekken en opnieuw kijken. Een traject dat ik nooit alleen had kunnen afleggen.

Dank aan mijn begeleidende docenten voor jullie scherpe vragen, vertrouwen en begeleiding onderweg. Aan collega's, leerteamgenoten, medeonderzoekers en tegenlezers: bedankt voor het meedenken, het spiegelen en het telkens aanscherpen van ideeën en inzichten. Een speciale dank aan Alinda en Miranda, voor jullie betrokkenheid, kritische blik en enthousiasme op precies de juiste momenten. En natuurlijk dank aan de studenten. Jullie zijn zonder twijfel de meest eerlijke en waardevolle spiegel binnen dit onderzoek. In gesprekken, reacties en kleine momenten lieten jullie steeds opnieuw zien waar taal echt betekenis krijgt.

Ook veel dank aan de columnisten die aan dit magazine hebben bijgedragen. Juist door jullie verschillende achtergronden, perspectieven en stemmen krijgt het onderzoek extra verdieping en nuance.

Mijn grootste dank gaat uit naar André, voor je steun bij de vormgeving en het meedenken over hoe inhoud en beeld elkaar konden versterken en het onderzoek hiermee een centrale plek geeft. En aan Lonneke: dank je wel dat je er altijd was. Voor je geduld, je kritische blik wanneer ik vastliep, je vertrouwen wanneer ik het zelf even kwijt was, en voor die duw in mijn rug op de momenten dat ik die nodig had.

Dit magazine draagt misschien alleen mijn naam, maar is opgebouwd uit vele gesprekken, ontmoetingen en vormen van steun. Dank daarvoor! Het is ook meteen een uitnodiging: wil jij sparren over taal en taalbewust onderwijs of samen mooie nieuwe producten of thema's onderzoeken? Neem contact met me op, vind ik tof!

Paul Krijger
P.krijger@hr.nl

